

CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

LOKALNA UPRAVA ZA KVALITET ŽIVOTA GRAĐANA

F

M

IZVJEŠTAJ O KVALITETU ŽIVOTA

F

M

Projekat „Lokalna uprava za kvalitet života građana – faza 2” finansira Evropska unija
Stavovi izneseni u ovom dokumentu odgovornost su CCI i ni u kom slučaju ne predstavljaju stavove EU

SADRŽAJ

I UVOD	3
O Projektu.....	3
Pristup kvalitetu života	4
Pogled na evropsko mjerenje kvaliteta života	4
Metodologija	5
Opšti podaci o Gradu Trebinje.....	10
II KVALITET ŽIVOTA U GRADU TREBINJE PO SETOVIMA INDIKATORA	11
1. Ekonomska situacija	11
2. Stanovanje i lokalno okruženje.....	15
3. Obrazovanje, zaposlenje i vještine	16
4. Struktura domaćinstva i odnosi u porodici.....	19
5. Zdravlje i zdravstvo	21
6. Infrastruktura u Gradu.....	23
7. Životna sredina	23
8. Subjektivno bogatstvo	24
9. Uočeni kvalitet društva.....	25
III POREĐENJE MEĐU POSMATRANIM GRADOVIMA I OPŠTINAMA.....	35
1. Poređenje među posmatranim opštinama i gradovima po setovima indikatora objektivnog kvaliteta života.....	35
<i>RANG LISTA OPŠTINA I GRADOVA PREMA OBJEKTIVNOM KVALITETU ŽIVOTA</i>	<i>42</i>
2. Poređenje među posmatranim opštinama i gradovima po indikatorima subjektivnog kvaliteta života	43
<i>RANG LISTA OPŠTINA I GRADOVA PREMA SUBJEKTIVNOM KVALITETU ŽIVOTA</i>	<i>46</i>
IV ZAKLJUČAK	47
ANEKS I – izračunavanje vrijednosti setova indikatora za Grad Trebinje	49
ANEKS 2 - Uporedne tabele subjektivnog i objektivnog kvaliteta života građana	55
ANEKS 3 – tabelarni pregled nekih od vrijednosti korišćenih za mjerenje kvaliteta života	58

Centri civilnih inicijativa (CCI) su krajem 2010. godine započeli projekat „Lokalna uprava za kvalitet života građana – faza 2“, finansiran od strane Evropske unije, koji predstavlja svojevrsan unaprijeđeni nastavak prve projektne faze koja je trajala u periodu 2008. – 2010. god. Osnovni cilj projekta je da se unaprijedi kvalitet života građana u onim segmentima koji su u cjelosti i djelimično u nadležnosti i odgovornosti lokalne uprave, ili lokalna uprava realno može uticati na njihovo unaprijeđenje. Projekat je pokrenut u 14 opština BiH koje su izabrane na osnovu utvrđenih kriterijuma koji uključuju različit stepen razvijenosti, urbanu i ruralnu orijentaciju, i teritorijalnu raznolikost¹.

Nadgledanjem rada lokalnih vlasti i kreiranjem baze podataka sa rezultatima nadgledanja uspostavlja se praksa nezavisnog praćenja rada lokalnih vlasti u kontekstu kvaliteta života građana, ali i stvara osnova za kontinuirano praćenje trendova u kvalitetu života građana.

Načelnici opština i lokalna administracija generalno treba da pokažu više menadžerskih sposobnosti i da ulože više napora da unaprijede kvalitet života običnog čovjeka, u svakom pogledu. U tom smislu, kroz ovaj Projekat provodi se niz aktivnosti u ciljnim opštinama, koje bi trebale rezultirati odgovornijim i transparentnijim radom lokalne uprave.

Ono što je posebno zanimljivo, dio aktivnosti biće usmjeren na pokretanje lokalnih kampanja, a u pravcu rješavanja problema na lokalnom nivou, koji budu identifikovani kroz pomenuti proces monitoringa lokalne uprave i kvaliteta života građana. U te kampanje biće uključeni građani i lokalne NVO, kojima će biti pružene i obuke da i mogle nastaviti slične aktivnosti i nakon okončanja Projekta.

Pored navedenih aktivnosti, cilj je i revitalizovati neke stare i uspostaviti nove mehanizme učešća građana u javnom životu i procesu donošenja odluka, da bi se istovremeno povećala dvosmjerna komunikacija sa građanima, a ne samo jednosmjerna, kojom se građanima samo plasiraju već gotove odluke i informacije, bez traženja povratne informacije i mišljenja.

Projekat afirmiše direktno uključivanje građana između ostalog i kroz forume odgovornosti i budžetske fokus grupe. Na Forumima odgovornosti načelnici imaju priliku da javnosti prezentuju buduće planove i referišu šta su uradili tokom svog mandata, a građani imaju priliku da postavljaju pitanja o aktuelnim problemima u svojoj zajednici.

Na budžetskim fokus grupama okupljaju se interesne skupine iz pojedinih oblasti gdje postoji određen problem, te se daju komentari na nacrt budžeta, u smislu izdvajanja neophodnih za rješenje određenog problema, ali se također evidentira postoje li mogućnosti da se npr. kroz donošenje ili izmjene javnih politika na lokalnom nivou sistemski riješe određeni problemi građana.

Obzirom da će se okončanim i ovim novim Projektom zaokružiti cjelokupan mandat aktuelnih lokalnih vlasti, ovaj i drugi izvještaji o kvalitetu života pomoći će građanima i pri donošenju

¹ Izabrane opštine su: Banja Luka, Tuzla, Novo Sarajevo, Mostar, Doboј, Pale, Foča, Trebinje, Bihać, Travnik, Široki Brijeg, Livno, Bijeljina i Zenica.

odluke na narednim lokalnim izborima. Jedna od aktivnosti u tom periodu biće i praćenje predizborne kampanje u ciljnim opštinama, odnosno realizacije obećanja datih u predizbornoj kampanji onih načelnika koji osvoje vlast na lokalnim izborima 2012. godine.

Pristup kvalitetu ži

Kvalitet života je ključni koncept koji posljednjih godina ima sve veći značaj u području društvenih nauka. Zbog sveobuhvatne prirode, kvalitet života uzima u obzir objektivne uslove u kojima ljudi žive kao i subjektivnu ocjenu koju pojedinci donose o materijalnim sredstvima koja su im na raspolaganju zajedno sa njihovim stavovima prema društvu i perspektivom kvaliteta tog društva. Izučavanje kvaliteta života takođe nastoji da sakupi važne informacije i saznanja o raznim oblastima života kao i načinu na koji se ljudi ophode prema istima u vrijeme društvene promjene. Ovakav pristup omogućava značajan doprinos društvenoj politici, otkrivajući potrebe i manjkavosti brojnih područja kvaliteta života, i ističući nejednakost između društvenih grupa, što se može riješiti kroz ulaganja truda u društveni razvoj (MÆrginean, 2004).

Prednosti pristupa kvalitetu života (Fahez, Nolan and Whelan, 2003) leže u sljedećim karakteristikama koje su ključni dio pomenutog pristupa:

Kvalitet života se uglavnom usredsređuje na životne okolnosti pojedinaca tako što koristi mikro pristup. S ciljem rasvjetljavanja strukturalne pozadine, podaci se upotpunjuju informacijama koje se odnose na makro perspektivu stanja društva.

Kvalitet života je višedimenzijski koncept i obuhvata spektar životnih oblasti. Baš kao što se fokusira na opis i objašnjenja raznih oblasti života, ovaj pristup takođe istražuje vezu između oblasti kao što su: ekonomska situacija, zaposlenost, zdravlje i zdravstvena zaštita, porodica i domaćinstvo, obrazovanje i obuka, život u zajednici i društveno učešće.

Za mjerenje kvaliteta života koriste se obje vrste indikatora, subjektivni i objektivni. Na ovaj način dobija se objektivna slika uslova za život ali i subjektivna slika blagostanja i povrh toga, naglašava se veza između dva navedena aspekta. Svojstvena karakteristika ovakvog pristupa je to što omogućava uvid u način na koji ljudi reaguju na objektivne okolnosti i kako se osjećaju povodom svojih života.

Pogled na evropsko mjerenje kvaliteta života

Prvo značajno istraživanje o kvalitetu života sprovedeno je 2003. godine u 28 država (25 država Evropske unije, dvije zemlje tada pristupnice - Bugarska i Rumunija, i zemlja kandidat – Turska). U svakoj državi je izabran reprezentativan uzorak ljudi. Oko 1.000 ljudi sa 18 i više godina je bilo ispitano u većini zemalja. Izuzetak su bile manje države – Kipar, Estonija, Luksemburg, Malta i Slovenija gdje je ispitano oko 600 građana.

Upitnici, sastavljeni od strane istraživačkog konzorcijuma, sadržavali su pitanja o raznim životnim oblastima sa naglaskom na zaposlenost i radne uslove, stanovanje, porodicu, društveno i političko učešće, kvalitet društva, te subjektivno bogatstvo. Prvu obradu podataka sproveo je Istraživački centar u Berlinu (WZB). Dodano je nekoliko makro

indikatora s ciljem pronalaženja i analiziranja veze između individualnih izvještaja (npr. primanja domaćinstva) i društvenog stanja cijele države (npr. BDP po glavi stanovnika).

Istraživanje o kvalitetu života predstavlja prvi pokušaj velikih razmjera da se istraži kvalitet života u širokom spektru država, naglašavajući izazove sa kojima se suočava EU u kontekstu proširenja.

Ovo istraživanje pružilo je jedinstvenu priliku poređenja kvaliteta života u evropskim državama prije i poslije pristupanja, budući da je novi talas evropskog istraživanja o kvalitetu života planiran za početak 2007, kada je novi broj zemalja već imao dovoljno „staža“ u Uniji. Istraživanje je stvorilo istinitu sliku objektivnih, kao i subjektivnih aspekata života u proširenoj EU. Ipak, postojala su i ograničenja u prikupljanju podataka. Iako uzorak od oko 1.000 ispitanika po zemlji pruža generalni profil populacije, nije bio dovoljan za detaljnije analize podgrupa kao što su doseljenici ili samohrane porodice. Štaviše, široki spektar tema na koje se odnosi upitnik jeste veoma bitna karakteristika istraživanja, ali je ipak nedovoljan za neku dublju analizu pomenutih tema. Pojedini vidovi kvaliteta života su izmjereni mnogo manjim skupom indikatora nego što je inače potrebno u visoko specijalizovanim istraživanjima. Međutim, osnovni adut ovog istraživanja je što pruža uvid u glavne aspekte kvaliteta života, obuhvatajući oboje, objektivno i subjektivno gledište.

Upravo ovakav, i objektivni i subjektivni pristup, bio je uzor dizajniranju metodologije praćenja i mjerenja kvaliteta života u ciljnim opštinama u BiH.

U prvoj fazi Projekta CCI je u dva navrata objavio izvještaje o stanju kvaliteta života u ciljnim opštinama, međutim ključni nedostatak bio je nepostojanje sistema vrednovanja indikatora i pretvaranja svih dobijenih pokazatelja u numeričke pokazatelje kojima bi se u konačnici mogle rangirati opštine, odnosno kako bi im mogao biti dodijeljen indeks kvaliteta života. Iako su, radi različite veličine opština i broja stanovnika, svi pokazatelji pretvarani u vrijednosti u odnosu na broj stanovnika i procentne vrijednosti, bilo je moguće rangirati opštine samo prema jednom indikatoru, ali ne i u zbirnom rezultatu. Takođe, nedostajao je segment ličnog (ne)zadovoljstva građana pojedinim oblastima kvaliteta života.

Radi otklanjanja ovih problema i unaprjeđenja procesa praćenja kvaliteta života u ciljnim opštinama, u drugoj projektnoj fazi, CCI je pristupio Centru za kvalitet iz Kragujevca, sa zahtjevom za unaprjeđenje alata za mjerenje kvaliteta života. Tim Centra za kvalitet na čelu sa prof. dr Slavkom Arsovskim, kreirao je metodologiju mjerenja kvaliteta života, koja je u smislu setova indikatora koji su se posmatrali bila usklađena sa evropskom praksom mjerenja kvaliteta života. Metodologija se bazirala na prikupljanju podataka kroz anketni upitnik, i prikupljanju podataka od relevantnih institucija koje istima raspolazu (opštine, javne ustanove i preduzeća, zavodi za statistiku i zapošljavanje, itd.). Takođe, vrednovanje indikatora bilo je jednostavnim matematičkim formulama svedeno na indeksne vrijednosti, čime su se stvorile pretpostavke za jasnija poređenja dobijenih parametara, kako po horizontali tako i po vertikali, odnosno i među posmatranim opštinama, a i unutar jedne opštine tokom dužeg vremenskog perioda.

Primarni izvor informacija za jedan dio indikatora bili su razni zvanični dokumenti² koje su objavljivale lokalne uprave i druge institucije, korespondencija sa kontakt osobama u opštinama i javnim preduzećima koje su dostavljale odgovore na postavljena pitanja, zabilješke sa praćenja sjednica SO/OV, te drugi analitički izvještaji rađeni u proteklom periodu. Sekundarni izvor informacija bili su podaci objavljivani u medijima i internet prezentacijama lokalnih uprava i javnih preduzeća, te podaci zavoda za statistiku RS i FBiH, zavoda za zapošljavanje i entitetskih i kantonalnih MUP-ova.

Drugi dio podataka prikupljen je anketnim upitnikom koji je proizveo Centar za kvalitet, u saradnji sa CCI projektnim timom. Anketni upitnik sadržavao je ne samo ona pitanja koja su se odnosila na zadovoljstvo građana pojedinim oblastima kvaliteta života, nego i sva ona pitanja koja su trebala da posluže za indeksno izražavanje pojedinih indikatora, a do čijih vrijednosti nije bilo moguće doći direktnim putem. Npr, projektni tim ustanovio je da opštinske i druge službe ne raspolažu bitnim podacima (ni egzaktnim niti procjenom) kao što su struktura vlasništva i površina stambenog prostora, prihodi domaćinstva, procjena siromaštva, te niz drugih pokazatelja. Takođe, bitan podatak u ocjeni ekonomskog stanja ne postoji na lokalnom nivou, a to je bruto domaći proizvod (BDP), pa je za potrebe ovog izvještaja korišćena formula za procjenu BDP-a na opštinskom nivou preuzeta od Federalnog zavoda za razvoj.

Svi prikupljeni podaci softverski su obrađeni da bi iz njih bilo moguće izvesti numeričke pokazatelje u indeksnom formatu, po zahtjevu definisanog alata za mjerenje kvaliteta života.

Veličina uzorka stratifikovana je i kvotirana na osnovu procjene broja stanovnika ciljnih opština, a da bi se zadovoljio osnovni kriterijum da statistička greška bude manja od 10%. Svaka opština je jedan stratum, a stratumi nisu, kao što je to uobičajeno, u potpunosti proporcionalni veličini opštine nego su definisane kvote od 80 do 120 ispitanika ispitanika, zavisno od veličine opštine. Na taj način smo izbjegli da iz malih opština imamo suviše malo ispitanika i da zaključivanje i poređenje rezultata sa većim opštinama bude nepouzdan. Ukupno je anketirano 1.381 ispitanika u 14 ciljnih opština. Ključni princip bio je slučajni uzorak, uz poludirigovanu komponentu koja se ogledala kroz predefinisani odnos muškaraca i žena, te ruralnu i urbanu orijentaciju ispitanika.

Prikupljanje podataka iz institucija vršeno je krajem 2012. i početkom 2013. godine, a kao referentna datumska tačka korišćen je 31.12.2012. godine, za one podatke koji se izražavaju i dostupni su jednom godišnje ili jednom u 6 mjeseci. Dio podataka prikupljen anketnim istraživanjem proveden je u aprilu 2013. godine. Međutim, veoma značajan dio podataka i informacija bitnih za narativni dio izvještaja o kvalitetu života građana i rada lokalne uprave

² Službeni glasnici, budžeti opština, Izvještaji i programi rada, odluke, zaključci, rješenja, te strategije razvoja i druge studije

prikupljan je tokom cijele 2012. godine kroz kontinuirano praćenje rada lokalnih vlasti i društvenih dešavanja na području ciljnih gradova i opština.

d) Uočeni problemi u radu

Problemi u radu tokom prikupljanja podataka, istraživanja i izrade izvještaja bili su raznoliki. Sporost dostavljanja nekih traženih informacija, dostavljanje nepreciznih, uopštenih ili netačnih informacija, čak i skrivanje informacija, različiti podaci iz različitih izvora po istom parametru, te maglovite i neprecizne stavke u budžetima opština, bile su osnovne prepreke.

Iako je projektni tim veliki napor uložio za jasno definisanje anketnog upitnika, te isti uspješno testirao na području opštine Bijeljina, uočen je niz problema tokom provođenja ankete. Različita percepcija pojmova korišćenih pri ispitivanju, ali i drugi praktični problemi pratile su istraživače u njihovom radu, što je tražilo dodatni vremenski angažman i napor u adekvatnim pojašnjenjima upita koji su se postavljali. Razlika između kvaliteta vode i kvaliteta sistema vodosnabdijevanja, razlika u razumijevanju pitanja vezanih za zadovoljstvo infrastrukturom u smislu da li je ispitanik koji odgovara korisnik određene oblasti infrastrukture, ili kao neko ko nije korisnik (npr grijanje, gradski vodovod) može dati odgovor na postavljeno pitanje, samo su neke od prepreka na koje se nailazilo. Slično je bilo i sa razumijevanjem ispitanika ocjene kvaliteta centralnog grijanja, pa smo u sredinama gdje ne postoji sistem (daljinskog) centralnog grijanja putem centralne toplane, ipak dobijali odgovore o njegovom kvalitetu, kao što je slučaj u Širokom Brijegu, Trebinju, Mostaru i Bihaću. Ustanovljeno je da su u ovim slučajevima ispitanici pojam centralnog grijanja percipirali kao sopstveno centralno grijanje koje imaju instalirano u svom domaćinstvu.

Procenat odbijanja ispitanika da učestvuju u anketi kretao se od 10% pa čak i do 40%. Zanimljiv broj ispitanika odustao je tokom samog ispitivanja. Međutim, relativno je veliki broj odgovora „ne znam“ i „odbija“ na pojedina pitanja, obično kod onih pitanja gdje ispitanici u stvari nisu konzumenti pojedine oblasti društvenog života, npr kultura, sport, kvalitet komunikacije lokalne uprave i građana, ili gdje je trebalo odgovoriti na tzv. osjetljiva pitanja kao što su mjesečna primanja domaćinstva, da li je domaćinstvo bilo u dugu, i sl.

Pored toga, za pouzdaniji analitički prikaz potrebno je bilo uzeti u obzir i različite nadležnosti koje imaju lokalne uprave u RS i FBiH, obzirom na postojanje srednjeg nivoa vlasti u FBiH.

A – Najprije su definisane dimenzije kvaliteta života:

1. Ekonomski aspekt
2. Socijalni aspekt
3. Aspekt životne sredine
4. Aspekt naučnog i tehnološkog razvoja

Vrednovanje kvaliteta života u opštinama urađeno je sa prve tri dimenzije³.

³ Aspekt naučnog i tehnološkog razvoja u potpunosti je izostavljen iz istraživanja, obzirom da je doprinos lokalnih zajednica u BiH minimalan i zanemarljiv kada je u pitanju ova oblast

B – Definisanje setova indikatora po dimenzijama kvaliteta života

Kreirana je prosta tabela sa definisanjem ranga i vrijednosti setova indikatora objektivnog kvaliteta života. Rangovi za setove indikatora su određeni na osnovu istraživanja i dobre prakse drugih, pre svega, razvijenih zemalja (EU, SAD, Engleska i Novi Zeland)

Maksimalna vrijednost indeksa objektivnog kvaliteta života je 80, jer se ocjena pojedinačnih indikatora svodila na raspon od 1 do 10, a time i setova indikatora svođenjem na vrijednost 10. Rang seta indikatora daje konkretan uticaj tog seta na indeks kvaliteta života (dato u zadnjoj koloni setova indikatora (na primer $14,4 \cdot x/50$). Takođe, moguće je za maksimalnu vrijednost indeksa kvaliteta života uzeti i 1 (kakvi se prikazi uglavnom daju kod mjerenja kvaliteta života za države po nekim postojećim metodologijama), a to se dobija preko jednostavne proporcije $1 \cdot y/80$, gde je y izračunata vrijednost kvaliteta života za neku nižu jedinicu posmatranja, u našem slučaju za opštinu.

C – Izračunavanje vrijednosti setova indikatora

(1) Prvo su definisani indikatori koji ulaze u svaki set indikatora. Indikatori unutar jednog seta mogu da budu izlistani u većem ili manjem broju, zavisno od različitih faktora, prvenstveno dostupnosti potrebnih podataka za njihovo izračunavanje, ali i realnih raspoloživih resursa i kapaciteta koji diktiraju do koje mjere je moguće ići u dubinu svakog seta indikatora.

(2) Pribavljanje informacija za svaki pojedinačni indikator vršeno je u obliku podobnom za numeričko izražavanje. Dio informacija dobijen je u kvantitativnim, a dio u kvalitativnim iskazima.

(3) Uređivanje vrijednosti indikatora da budu pogodni za ekspertske ocjenjivanje i statističku obradu.

(4) Statistička obrada dobijenih podataka i informacija.

(5) Dodjeljivanje numeričkih za dobijene kvantitativne vrijednosti (od 1 do 10) i utvrđivanje prosječne vrijednosti ocjene za svaku opštinu pojedinačno.

(6) Dodjeljivanje rangova i vrijednosti za svaki kvalitativni iskaz (primjer u tabeli)

Subjektivno ekonomsko naprezanje	Veoma lako	Lako	Prilično lako	Sa poteškoćama	Teško	Sa velikim teškoćama
Rang/vrijednost	10	8,2	6,4	4,6	2,8	1

Nakon dodjeljivanja vrijednosti, izračunata je ocjena za svaki indikator pojedinačno, i samu opštinu.

Maksimalna vrijednost za svaki indikator je 10, minimalna 1.

Dobijene vrijednosti indikatora se svode na vrijednost 10, a preko jednostavnog odnosa datog u svim tabelama setova indikatora (zavisno od broja indikatora za svaki set: npr – $9,6 \cdot x/30$; $13,6 \cdot x/40$; itd, pogledati Aneks 1.)

D – dobijanje indeksa objektivnog kvaliteta života

Indeks kvaliteta života se dobija prostim zbirom dobijenih vrijednosti setova indikatora i može da iznese maksimalno 80 poena za opštinu. Kao što je ranije pojašnjeno, ovo se može svesti na skalu od 0 do 1.

E – indeks subjektivnog kvaliteta života

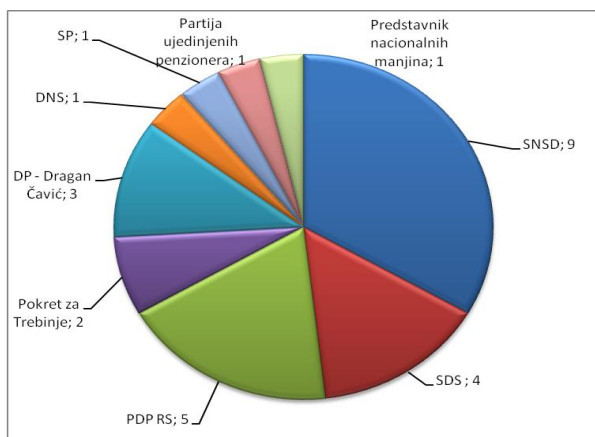
Subjektivni indeks kvaliteta života temelji se na kvantitativnim ocjenama zadovoljstva ispitanika pojedinim komponentama kvaliteta života, na skali od 1 do 10. Maksimalna ukupna vrijednost indeksa subjektivnog kvaliteta života je 30, a princip izračunavanja je isti kao i za objektivni indeks kvaliteta života.

Opšti podaci o F

Narodna Skupština Republike Srpske usvojila je 10.07.2012.godine Zakon o Gradu Trebinje, a Vijeće naroda 18.07.2012.godine konstatovalo je da usvojenim Zakonom nije ugrožen vitalni nacionalni interes nijednog konstitutivnog naroda u Republici Srpskoj, te je time dotadašnja Opština Trebinje, dobila status Grada. Trebinje obuhvata površinu od 904 km² i po veličini spada u gradove srednje veličine u Republici Srpskoj. Smješten je na samom jugu Bosne i Hercegovine, na tromeđi sa Hrvatskom i Crnom Gorom, što mu pruža mnoge prednosti i mogućnosti. Trebinje je od mora udaljeno 30 minuta vožnje automobilom. Trebinje ima u blizini dva jezera: Trebinjsko i Bilećko jezero, koja imaju ogromne potencijale i u turističkom i privrednom smislu. Povoljna klima omogućava život kulturama kao što su vinova loza, rano voće i povrće, što obogaćuje hercegovačku trpezu u turističkoj ponudi. Klima se, pored velikog broja sunčanih dana, odlikuje malom relativnom vlažnošću i oblačnošću, pojačanim vazдушnim strujama, kišama u zimskom periodu i toplim ljetima. Grad Trebinje je u 2012. godini imalo oko 30.764 stanovnika⁴.

Nakon lokalnih izbora 2008. godine, načelnik opštine je bio dr Dobroslav Ćuk, iz SNSD-a, a stranački sastav je bio kako slijedi: SNSD - 10 odbornika, SDS - 6, Klub Centar i Pokret za Trebinje - po 3, PDP, DNS i SRS, po 2 odbornika, SP - 1, koliko je i predstavnika nacionalnih manjina, te 1 nezavisni odbornik. U međuvremenu, jedan dio odbornika je prešao u druge stranke, ili su postali nezavisni odbornici. S obzirom da je 2012.godina bila ujedno i godina u kojoj su održani lokalni izbori za razdoblje 2012.-2016.godina, na mjesto gradonačelnika izabran je Slavko Vučurević (PDP). Aktualni sastav Skupštine Grada (SG) Trebinje predstavljen je sljedećim dijagramom⁵:

Gradonačelnik: Slavko Vučurević (PDP)

Predsjednik SG: Slobodan Prtilo (SDS)

Potpredsjednik SG: Milka Butulija
(Predstavica nacionalnih manjina)

⁴ Prema posljednjoj procjeni Republičkog zavoda za statistiku

⁵ Pregled odbornika SG Trebinje možete vidjeti na sljedećem linku:

<http://www.trebinje.rs.ba/index.php?mnu=3&pg=odbornici>

BUDŽET F

Budžet Grada Trebinje za 2012. godinu usvojen je 15.02.2012. godine u iznosu od 24.091.866 KM, što je bilo za 27,35% više u odnosu na konsolidovani Rebalans budžeta za 2011. godinu. Međutim, Skupština Grada je 26.10.2012.godine usvojila konsolidovani Rebalans budžeta Opštine za 2012. godinu, u iznosu od 21.463.222 KM, što je za oko 11% manje od planiranog budžeta. Na navedenoj sjednici načelnik Odjeljenja za finansije Zdravko Pramenko rekao je da ostvarenje poreskih i neporeskih prihoda do 30. Septembra 2012.godine odstupa od godišnjeg plana budžeta u strukturi i obimu ostvarenih prihoda, te je pojasnio da je procjena da će prihodi na godišnjem nivou biti manji za 7,72 odsto od usvojenog budžeta, dok su neporeski prihodi bez vlastitih prihoda korisnika po rebalansu 78,47 odsto od budžeta.

19.782.792	17.940.000	17.592.500	18.022.000	18.610,369	18.917.990	24.091.866	21.463.222

Set indikatora o ekonomskoj situaciji uključuje sljedeće indikatore čija vrijednost ulazi u izračunavanje kvaliteta života građana: nivo prihoda (BDP, prihodi po domaćinstvu), nivo siromaštva, dugovi domaćinstva, subjektivno ekonomsko naprezanje (sastavljanje „kraja s krajem“), te prosječna plata u opštini/gradu. Izračunom svih navedenih parametara, Trebinje se smjestilo na 12. mjesto kada je riječ o indeksu kvaliteta života vezano za ekonomsko stanje u 14 posmatranih opština/gradova.

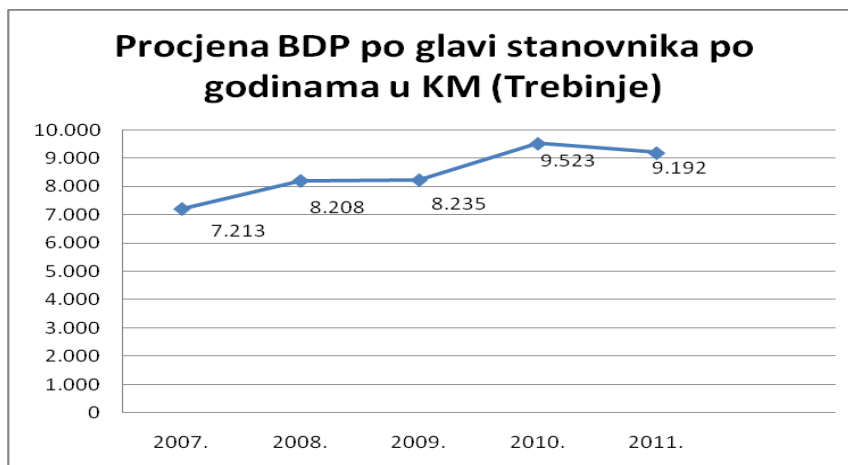
M

BDP po glavi stanovnika Grada Trebinje u 2011. godini⁶ je iznosio 9.192 KM i bio je za 331 KM (3,5%) manji u odnosu na 2010.godinu. Od 2007. do 2010. Godine BDP po glavi stanovnika u Trebinju je narastao za 2.310 KM, odnosno 24%. BDP po stanovniku u RS za 2011. godinu iznosio je 6 063 KM⁷, a u BiH 6 684⁸, što znači da je BDP po stanovniku Grada Trebinje iznad republičkog i državnog prosjeka.

⁶ Podaci za 2012. Godinu još uvijek nisu dostupni.

⁷ Republički zavod za statistiku

⁸ Agencija za statistiku BiH

Od anketiranih građana, najveći procenat (cca. 43%) građana ima ukupna primanja domaćinstva između 600 i 1000 KM. Zabrinjavajuće je da više od trećine anketiranih ima ukupna primanja domaćinstva manja od 600 KM. Niti jedno od anketiranih građana nije izjavilo da ima ukupna primanja domaćinstva veća od 1.500 KM.

Kolika su (otprilike) ukupna mjesečna primanja vašeg domaćinstva?				
0-600	601-1.000	1.001 – 1.500	1.501 i više	Ne zna odbija
33,7%	42,7%	7,9%	0%	15,7%

Prosječna ukupna primanja anketiranih domaćinstava u Trebinju iznose cca. 702 KM.

Prema nekim podacima sindikata u BiH⁹, sindikalna potrošačka korpa¹⁰ se u BiH kreće od 1.600-1.800 KM, a prema podacima ombudsmana za zaštitu prava potrošača u BiH¹¹ čak i do 2.000 KM¹², što je vjerojatno i najrealnija procjena, te nam time postaje jasno kako u BiH "golo" preživljavanje predstavlja vještinu, koju su samo rijetki građani uspješno svladali. Naprotiv, većina građana, naročito penzioneri sa najnižom penzijom od 160 KM, jedva spajaju kraj s krajem.

Naime, najveći dio plate stanovnici Trebinja izdvajaju za hranu, a minimalna primanja penzionera od 160 KM su jedva dovoljna za podmirenje tek desetine (!) potrošačke korpe.

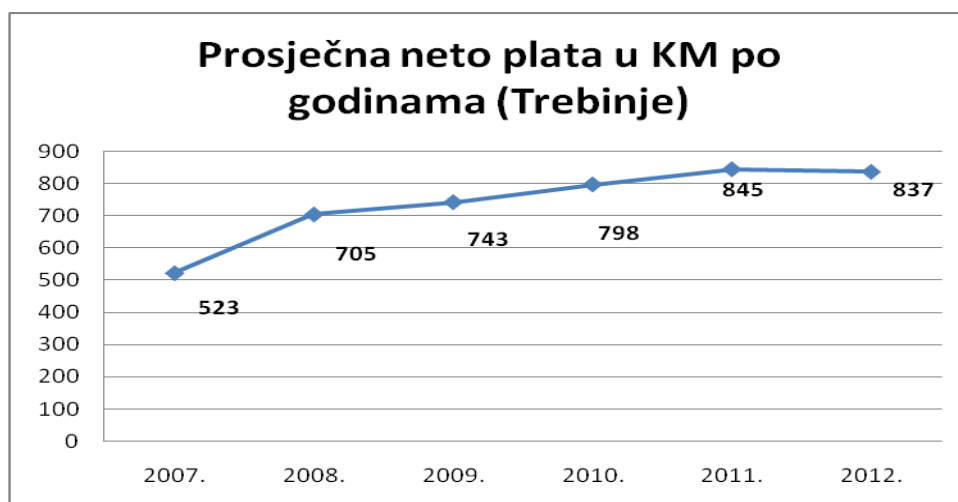
Prosječna neto plata u Gradu Trebinje je na kraju 2012. godine iznosila 837 KM, što predstavlja smanjenje od cca.1% u odnosu na 2011.godinu.

⁹ URL: <http://www.livno-online.com/bih/12289-dvije-bh-plae-dovoljne-samo-za-jednu-potroaku-koaricu>

¹⁰ U sindikalnu potrošačku korpu spadaju troškovi prehrane, stanovanja, prijevoza, higijene, odjeće, obuće, održavanja kućnih aparata i drugog.

¹¹ URL: <http://www.futura.ba/zastita-potrosaca/2961-prosjena-plaa-u-bih-dovoljna-samo-do-13-u-mjesecu>

¹² Prema riječima gđe. Gordane Bulić, predsjednice Saveza udruženja potrošača BiH, sindikalna potrošačka korpa se kreće na nivou od 1500 – 2000 KM, međutim, trenutno u BiH nema jedinstvenog tumačenja kolike količine osnovnih životnih namirnica i usluga spadaju u sindikalnu potrošačku korpu, jer državne i federalne agencije za statistiku te podatke više ne objavljuju s obzirom da bi iste trebalo prilagoditi standardima Evropske Unije, što je ujedno i jako iscrpan i skup posao, kojeg se zasad niko u BiH nije spreman prihvatiti, te nam stoga jedino preostaje da iz mora različitih informacija uzmemo neki generalni okvir.

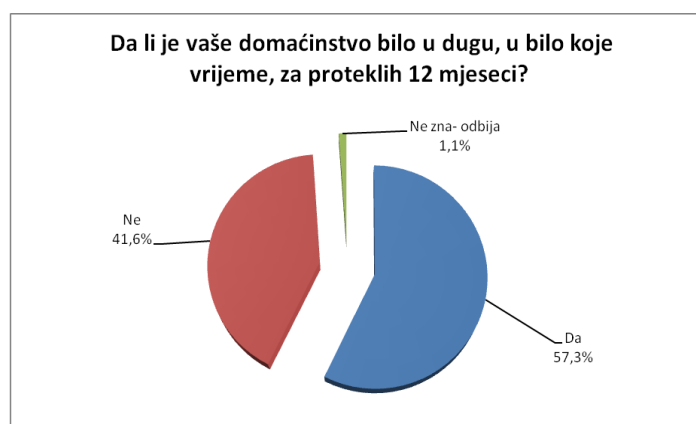
1.2. Nivo siromaštva

Prema primijenjenoj metodologiji u istraživanju, siromašnim se smatraju ona domaćinstva čiji su mjesečni prihodi ispod 60% od prosječnih mjesečnih primanja po domaćinstvu u BiH, odnosno ispod 570 KM, a u Trebinju je, sudeći prema anketi, takvih oko 34% domaćinstava, te se time Trebinje smjestilo na peto mjesto po siromaštvu od 14 promatranih opština (ubjedljivo najsiromašniji su anketirani stanovnici opštine Bihać sa 42% siromašnih domaćinstava).

Siromaštvo je takođe predstavljeno brojem korisnika javne kuhinje u jednoj opštini/gradu. Ukupan broj korisnika javne kuhinje pri eparhijskom domu u 2012.godini bio je oko 80, što predstavlja povećanje od 20 korisnika u odnosu na 2011.godinu, a sredstva su se obezbjeđivala od različitih donatora¹³.

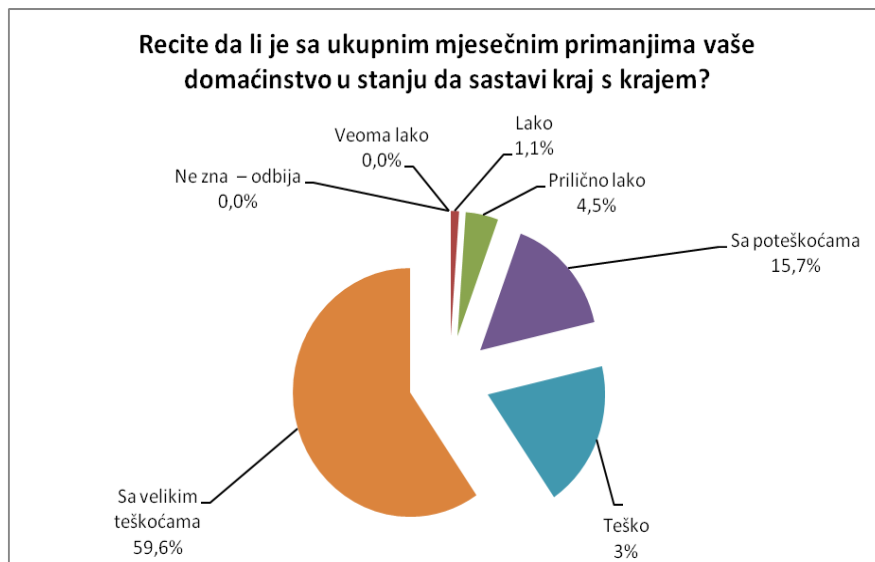
. Dugovi domaćinstva

Od anketiranih građana, više od polovice (57%) ih je bilo u dugu što se tiče plaćanja računa vezano za režije i sl.

¹³ Od 2012. Godine, Opština finansira ovu djelatnost, sklopljen je ugovor preko Centra za socijalni rad, hrana se i dalje priprema u eparhijskom domu, a godišnje se za ovu namjenu izdvaja 60.000 KM.

Izuzetno je zabrinjavajući podatak da čak 78% anketiranih građana sa određenim teškoćama sastavlja kraj sa krajem iz mjeseca u mjesec. Svega 6% ispitanika je izjavilo da sa ukupnim prihodima domaćinstva nekako uspijevaju postići balans između prihoda i rashoda.

Ako uzmemo u obzir prethodno navedene podatke o prosječnim primanjima domaćinstava i prosječnoj potrošačkoj korpi, postavlja se realno pitanje, na koji način građani Trebinja, ali i BiH generalno, uspijevaju preživjeti iz mjeseca u mjesec? Odgovor sigurno treba tražiti i u podatku da su „Građani BiH na osnovu kratkoročnih kredita na kraju marta 2012.godine bili zaduženi 4,14 milijardi KM što je za 165 miliona KM više u odnosu na kraj 2011. godine. Ukoliko se posmatra presjek zaključnih brojki s kraja trećeg mjeseca, u odnosu na isti mjesec 2011. godine, zaduženost stanovništva za kratkoročne nenamjenske kredite porasla je za 278 miliona KM, navodi se u podacima Centralne banke BiH. Stručnjaci ocjenjuju kako činjenica da se građani BiH sve više zadužuju da bi „krpili“ kućne budžete i riješili neke od svojih svakodnevni i sezonskih potreba ukazuje na veoma tešku ekonomsku situaciju porodica u BiH.”¹⁴ Stručnjaci upozoravaju da je porast zaduženosti u BiH više nego alarmantan, jer je riječ o podatku koji nedvosmisleno pokazuje da se standard građana rapidno pogoršava! A u većini slučajeva veći dio kredita potrošen je za servisiranje svakodnevni potreba i već podignutih kredita, a ne za pokretanje nekog biznisa i otvaranje novih radnih mjesta.

F

Od sljedećih ponuđenih odgovora: putna infrastruktura, projekti podsticaja zapošljavanju, socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, unapređenje komunalnih usluga, uređenje zelenih površina i rekreativnih kapaciteta, ulaganje u sportsku infrastrukturu i razvoj sporta,

¹⁴ Izvor: <http://www.capital.ba/gradani-bih-zaduzeni-414-milijardi-km/>

anketirani građani Trebinja smatraju da su tri najprioritetnija pitanja, kojima bi se Grad trebao baviti, kako slijedi:

- Projekti podsticaja zapošljavanju;
- Socijalna zaštita;
- Zdravstvena zaštita.

Navedeni prioriteti su istovjetni onima iz 2011.godine, što znači da ili nije bilo velikog pomaka u ovoj oblasti ili građani smatraju da su ovo prioriteti kojima bi Grad kontinuirano trebao posvećivati više pažnje.

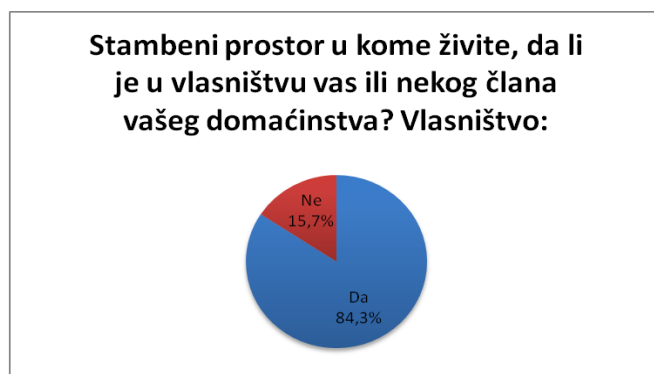
Kao što smo to u ovom, ali i u prethodnim izvještajima isticali, prioriteti, koje su građani Trebinja istaknuli i ne trebaju čuditi, ako uzmemo u obzir izuzetno lošu ekonomsku i socijalnu situaciju, te nizak nivo zaposlenosti u Trebinju, ali i cijeloj državi.

2. Stanovanje i lokalno okruženje

Kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za stanovanje i lokalno okruženje, Trebinje je zauzelo 12. mjesto od 14 posmatranih opština.

2.1. Vlasnič

Oko 84% anketiranih građana je u (ličnom) posjedu stambenog prostora u kome žive.

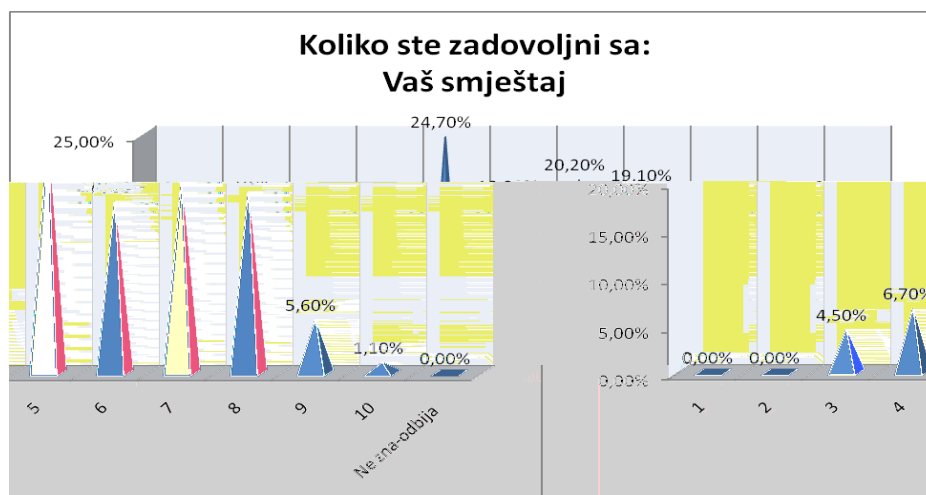
2.2. Ž

Gotovo polovina anketiranih građana živi u stambenim prostorima površine između 51-70 m². A 1,1% anketiranih živi u stambenom prostoru do 30 m². Prosječna kvadratura stambenog prostora anketiranih građana iznosi cca. 66,62 m², te se time Trebinje smjestilo na 11. mjesto od 14 promatranih opština po prosječnoj veličini stambenog prostora.

Kolika je površina stambenog prostora u kome živite?							
10-30 m ²	31-50 m ²	51-70 m ²	71-99 m ²	100-150 m ²	151-200 m ²	201 m ² i više	Ne zna-odbija
1.1%	14.6%	47.2%	19.1%	5.6%	0.0%	0.0%	12.4%

A

Svega 1,1% anketiranih građana je veoma zadovoljna sa svojim smještajem i isti su dali čistu desetku na postavljeno pitanje, dok je prosječna ocjena zadovoljstva anketiranih građana njihovim smještajem 6,28 te se time Trebinje smjestilo na 11. mjesto od 14 promatranih opština po zadovoljstvu sa vlastitim smještajem.

eštine

Kada je riječ o indeksu kvaliteta života vezano za obrazovanje, zaposlenje i vještine, Trebinje je zauzelo 3. mjesto od 14 posmatranih opština.

A A

Na kraju 2012. godine u Gradu Trebinje je bilo evidentirano 7.415 zaposlenih lica (ili 24,1% od ukupnog broja stanovnika), što znači da na jednog zaposlenog otpada 4,1 stanovnika. Time se Trebinje svrstalo u red prosječnih opština/gradova kada je riječ o odnosu između broja zaposlenih i nezaposlenih lica. Vidljiv je drastičan pad zaposlenosti od cca.15% (odnosno 1.295 lica) u 2012. godini u odnosu na 2007. godinu, što se može dovesti u vezu sa propadanjem nekadašnjih nosioca privrede u Trebinju: „Industrije alata Trebinje“, „Novoteks“ i „Neimarstvo“.

Kada je riječ o direktnim podsticajima za zapošljavanje novih radnika iz gradskog budžeta, Grad Trebinje subvencionira kamate za poljoprivredne biznise, a takođe posjeduje i Agenciju za razvoj malih i srednjih preduzeća koja radi na poslovnom savjetovanju, izradi biznis planova, informisanju i obuci.

Ono što je za Grad Trebinje karakteristično je da je izuzev energetskog sektora i rijetkih pozitivnih izuzetaka, privredna aktivnost jako slaba. Mnogi naglašavaju kako u Trebinju nedostaje preduzetnički duh, nove i svježije ideje, te investicije.

A

Problem nezaposlenosti je dosta izražen u Trebinju gdje postoje porodice u kojima čak po troje ili četvoro mladih osoba ne radi. Upravo nemogućnost pronalaska zaposlenja među mladim osobama je uzrok socijalnih anomalija, prepreka formiranju porodici i reprodukciji, te osnovni razlog za napuštanje zemlje.

“Među nezaposlenim najviše je kvalifikovanih radnika i onih sa srednjom stručnom spremom. Oko 10% nezaposlenih ima visoku stručnu spremu. Pored registrovanih nezaposlenih lica kod Zavoda za zapošljavanje, među nezaposlenim nalazi se veliki broj radnika koji su ostali bez posla zbog prestanka rada nekoliko preduzeća. To su: Novoteks koji je zapošljavao oko 800 radnika, većinom žena, Neimarstvo sa 150 radnika, Metalac 20 radnika i Trebinje-prevoz 30 radnika. Ovi radnici nemaju definisan status, još uvijek se vode kao zaposleni, a ne ostvaruju nikakve prihode, tako da su bez sredstava za život i bez zdravstvenog, penzijskog i invalidskog osiguranja. Većina je starija od 45 godina, bez određenih kvalifikacija i širih vještina i spada u teško zapošljive grupe. U Novoteksu je radio veliki broj žena koje su same odgajale djecu, kao i majki čiji suprug je radio u Industriji alata i u privatizaciji ovog preduzeća ostao je bez posla. Značajan broj ovih radnika nalazi se na liniji siromaštva i duže nerješavanje njihovog zaposlenja vodiće ih direktno u siromaštvo koje zahtijeva društvenu intervenciju. Nezaposlenost je najveći socijalni problem u opštini Trebinje koji zbog negativnih privrednih tokova u tekstilnoj industriji i građevinarstvu ima tendenciju povećanja. Zaštita nezaposlenih postoji samo preko Zavoda za zapošljavanje u kraćem vremenskom periodu po prestanku rada, dok dugotrajno nezaposleni nemaju podršku ni od jednog sistema socijalne sigurnosti. U nedostatku državnih programa zaštite nezaposlenih, lokalne zajednice moraju da razvijaju specifične projekte sa aktivnostima koje obezbjeđuju podršku najugroženijim pojedincima i grupama.”¹⁵

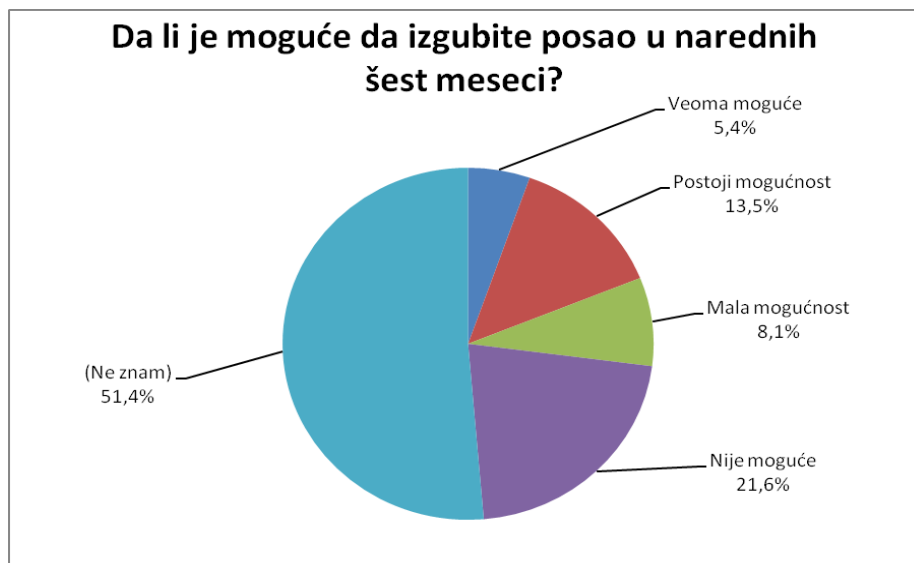
Ukupan broj nezaposlenih lica na kraju 2012. godine, koji aktivno traže posao, bio je 3.902, odnosno 12,7% od ukupnog broja stanovnika, što predstavlja smanjenje nezaposlenosti od 0,5% u odnosu na 2011.godinu.

. Uočena sigurnost posla

Koliko se građani nalaze u neizvjesnosti oko svoje egzistencije, govori i činjenica da je čak više od polovice anketiranih (zaposlenih) građana Trebinja u nedoumici u pogledu toga šta ih

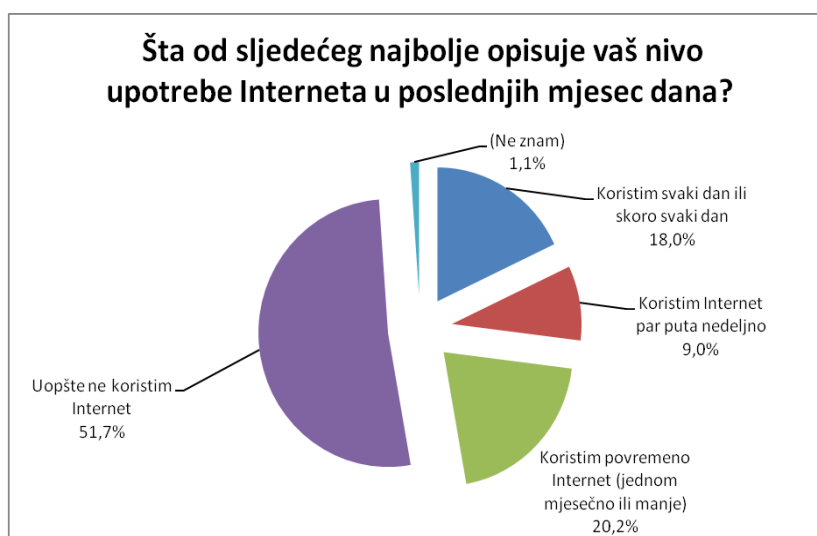
¹⁵ Izvadak iz Strategije razvoja socijalne zaštite u Opštini Trebinje 2011.-2016.

očekuje u narednih pola godine kada je riječ o ostanku na radnom mjestu, a 27% ispitanika smatra da u manjoj ili većoj mjeri postoji mogućnost da izgube posao u narednih pola godine.

eštine

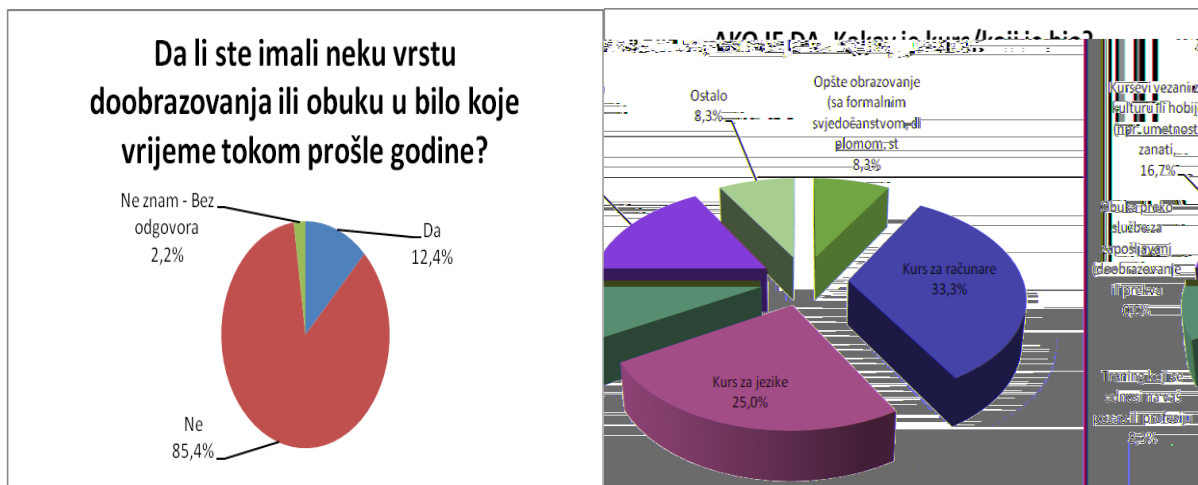
Oko 47% anketiranih građana se koristi internetom, od čega 18% koristi internet svaki dan ili skoro svaki dan, dok više od polovine građana uopšte ne koristi internet, što je manje od BiH prosjeka gdje oko 52 posto stanovnika koristi internet, koliko se koristi i u Srbiji, dok se u Hrvatskoj internet koristi u daleko većem postotku¹⁶.

Čak 85% građana nije imalo neku vrstu doobrazovanja ili obuku tokom prošle godine, a od cca. 12% anketiranih građana, koji su imali neku vrstu obuke, ista se u cca. trećini slučajeva

¹⁶ http://www.fsk-studenti.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=86:kori%C5%A1tenje-interneta-u-bih&Itemid=40

odnosila na kurs za računare. Niti jedan građanin nije prošao neku vrstu obuke preko službe za zapošljavanje.

3.4. Izdvajanje iz budžeta za obrazovanje

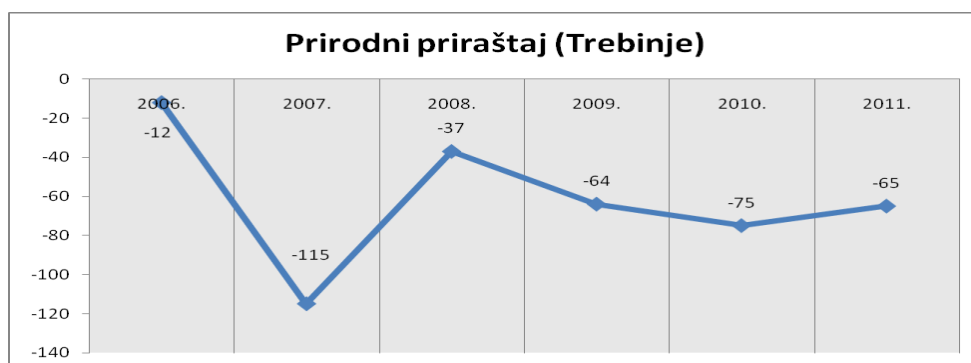
Na području Grada Trebinje djeluju 4 ustanove za predškolski odgoj (2 obdaništa i 2 igraonice).

U Gradu takođe djeluju 3 centralne osnovne škole, 4 područne osnovne škole, te osnovna škola za muzičko obrazovanje (fakultativna). Takođe, u Gradu Trebinje djeluju i 3 srednje škole, jedna srednja muzička škola (koja je s radom započela u 2009. godini), te 3 državne visokoškolske ustanove. Konsolidovanim rebalansom Budžeta Grada Trebinje za finansiranje Obrazovanja u 2012.godini (po funkcionalnoj klasifikaciji) bilo je predviđeno 2.197.201,00 KM, odnosno 10,80% od ukupnog Budžeta, što predstavlja povećanje od 1,48% u odnosu na 2011.godinu.

4. Struktura domaćinstva i odnosi u porodici

Kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za strukturu domaćinstva i odnose u porodici, Trebinje je zauzelo 12. mjesto od 14 posmatranih opština.

Prirodni priraštaj u Trebinju od 2006.-2011¹⁷. godine bilježi konstantan negativan trend.

¹⁷ Podaci za 2012.godinu još uvijek nisu dostupni.

“Područje opštine Trebinje poznato je kroz istoriju kao migraciono područje, a najizraženije su interne migracije selo-grad, kao i ekonomske migracije koje su odvele značajan broj mladih stanovnika u razvijenije krajeve u zemlji, kao i cijelom svijetu. Migracijama iz sela u grad, većina seoskog stanovništva nastanila se na gradskom području. U selima je ostalo samo staračko stanovništvo koje brine o imanjima, obradi zemlje i pomaže djecu i srodnike u gradu, u skladu sa svojim mogućnostima. Staračko stanovništvo u selima, zbog starenja i obolijevanja, ima povećane potrebe za većim pristupom zdravstvenim uslugama i razvijenijim komunikacionim sredstvima. Opština Trebinje spada u red opština u Bosni i Hercegovini koje imaju najstarije stanovništvo. Trend starenja stanovništva dovodi do višestrukog povećanja potreba u zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti i do snažnog pritiska na fondove penzijsko-invalidskog osiguranja, jer broj penzionera konstantno raste.”¹⁸

Trend višegodišnjeg negativnog prirodnog priraštaja predstavlja alarmantan podatak i pokazuje koliko je u stvari “bijela kuga” uzela maha u ovoj opštini i koliko u stvari lokalne vlasti i država moraju napora i sredstava uložiti da bi se ovakvo stanje promijenilo.

„Svi ti društveni procesi koji su se dešavali u 20. vijeku značajno su uticali na smanjenje stanovništva na ovom području, ali, s druge strane, oni su generisali i jednu opštu nesigurnost koja ljude obeshrabruje i navodi da razmišljaju na način - ako je jedna generacija ovdje morala da preživi tri rata, zašto to sutra moraju i moja djeca. To su sve razlozi društvene prirode, koji objektivno postoje. U posljednje vrijeme javljaju se razlozi vezani za siromaštvo, materijalnu i socijalnu nesigurnost, nedovoljne mehanizme države i nedostatak kvalitetne socijalne politike da obezbijedi sigurnost svakom građaninu. Zatim, i problemi današnje porodice, sa egzistencijom, održanjem i obavljanjem porodičnih funkcija - sve to doprinosi da se roditelji danas teško odlučuju za brojnije potomstvo. Osim toga, kod nas Srba država nikada nije mnogo vodilo računa o nacionalnoj populacionoj politici. Ni naša crkva nije imala - kao što je imala katolička - svoje mjere da bi održala stanovništvo, a nije ni u svijesti ljudi ništa mijenjala. Bila je vrlo liberalna u odnosu prema abortusu, vanbračnim zajednicama ili drugim netradicionalnim pojavama u porodici, što je kod ljudi stvorilo svijest da o svom potomstvu sami slobodno odlučuju, u skladu sa svojim sposobnostima, željama i potrebama. Dakle, stvorio se jedan tradicionalni običajni kontekst u kome su ta pitanja prepuštena porodici i gdje nije bilo organizovane politike da se stanje mijenja, kao što je recimo slučaj u Skandinaviji. (...) U zemljama koje su uspjele da zaustave negativan prirodni priraštaj provođenje populacione politike usmjereno je isključivo na djecu, jer su ona jedino važna - bez obzira, dakle, da li je dijete rođeno u braku ili nekoj vanbračnoj zajednici. Za sve ovo potrebna je značajna materijalna pretpostavka. Pronatalitetne mjere i kod nas mogu dati rezultate ako budemo imali sveobuhvatan nacionalni plan, koji će obuhvatiti sve segmente društva, i koji će

¹⁸ Izvadak iz Strategije razvoja socijalne zaštite u Opštini Trebinje 2011-2016.

se temeljiti na građenju kod ljudi svijesti o odgovornosti. Bez tako postavljenog dugoročnog koncepta neće biti ni uspjeha.”¹⁹

. Broj osoba po domaćinstvu

Od anketiranih građana, cca. dvije trećine ih živi u domaćinstvima koja se sastoje između 2-4 člana. Prosječan broj članova domaćinstava anketiranih građana Trebinja je 2,87.

č ć ž ć							
1	2	3	4	5	6	7	8
16.9%	34.8%	13.5%	20.2%	9.0%	5.6%	0.0%	0.0%

Građani Trebinja liječe se u javnim zdravstvenim ustanovama koje su regionalnog značaja i privatnim zdravstvenim ambulantama. Interesantno je da, prema podacima Fonda zdravstvenog osiguranja RS, svi građani Trebinja imaju zdravstveno osiguranje koje su obezbijedili preko 1.441 obaveznika osiguranja. Osiguranika je 21.140, a osiguranih lica 9.780, od čega je jedna polovina u državnom i privatnom sektoru, oko 38% su korisnici penzija, a ostalo su nezaposlena lica, boračko–invalidske kategorije, socijalna zaštita i dr. Primarna zdravstvena zaštita ostvaruje se u Domu zdravlja. U sedam ambulanti porodične medicine (14 timova) građani koriste većinu usluga primarne zdravstvene zaštite koje se dopunjuju kroz Centar za mentalno zdravlje, Centar bazične rehabilitacije, Higijensko–epidemiološku službu, Službu za zaštitu djece do sedam godina, Službu za zaštitu žena, Medicinu rada i Stomatološku dječiju i opštu službu. Organizacija rada putem ambulanti porodične medicine omogućava praćenje i tretiranje zdravstvenih potreba cjelokupne porodice. Područnih ambulanti u Trebinju nema, jer su iste ukinute kada su uvedene ambulate porodične medicine koje se sve nalaze u sklopu DZ-a. Primarna zdravstvena zaštita nema posebnih programa koji se bave zaštitom starih osoba, što postaje potreba, imajući u vidu veliko učešće starih osoba u ukupnoj populaciji. Nastoji se kroz programe prevencije i promocije zdravog načina života raditi na prevenciji nastanka raznih oboljenja i na prevenciji invalidnosti²⁰.

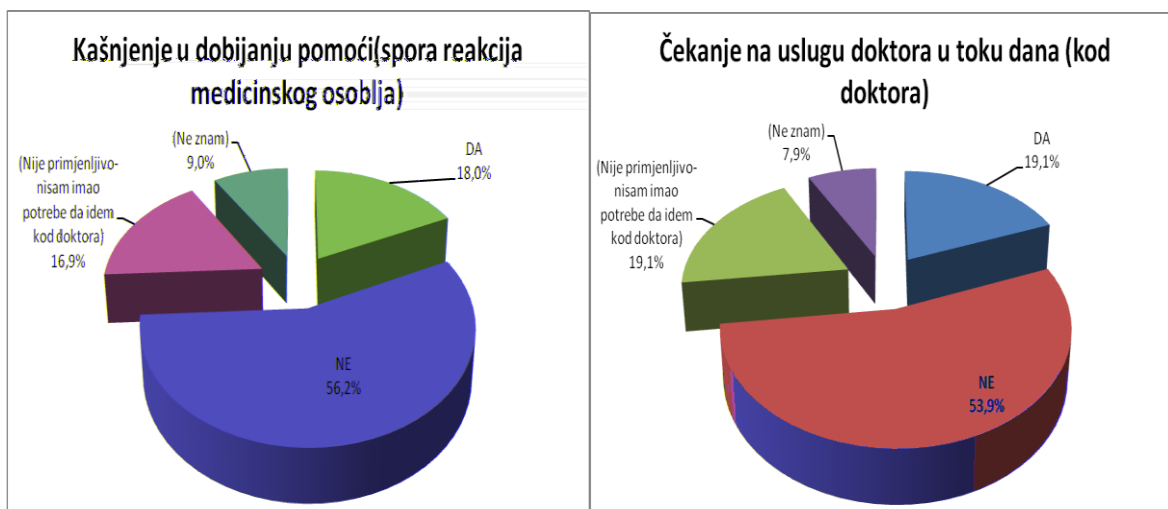
U provedenom istraživanju dio koji se odnosi na zdravlje i zdravstvo bio je podijeljen u dvije grupe pitanja. Prva grupa pitanja se odnosi na kvalitet zdravstvenih usluga, odnosno jesu li ispitanici imali problema kao što je kašnjenje u dobijanju pomoći i čekanje na uslugu doktora tokom dana. Druga grupa pitanja se odnosi na pristupnost zdravstvenim ustanovama, tj. jesu

¹⁹ Citat: Mira Ćuk, direktorica Centra za socijalni rad Trebinje i autor istraživanja demografskog stanja i efekata pronatalitetnih mjera na području istočnohercegovačkih opština, koje je rađeno 2010. godine za potrebe kreiranja socijalne politike. 426.97.11164.3010.1106.litetnih

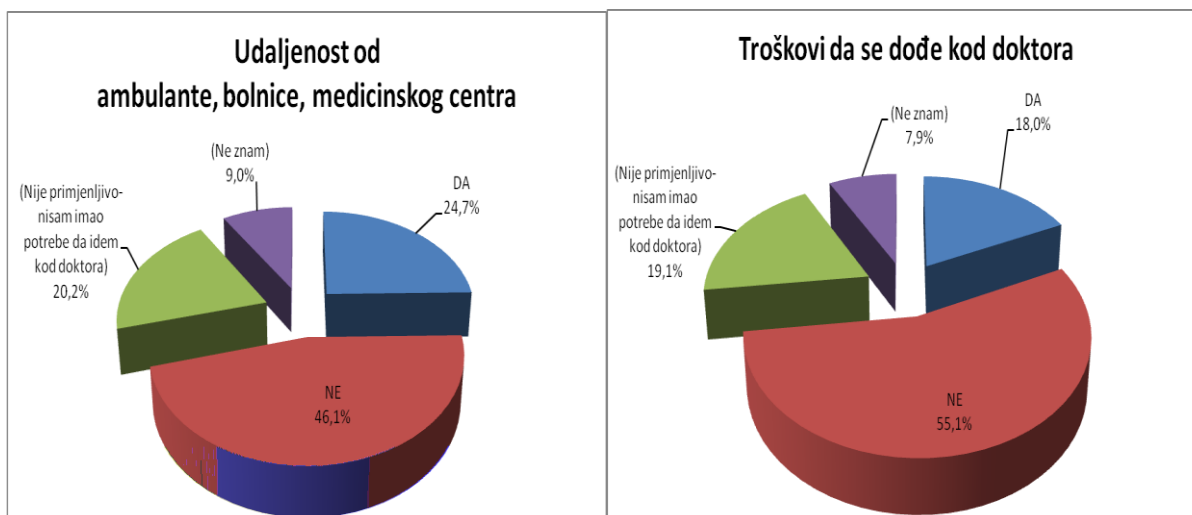
li ispitanici imali problema da stignu do doktora, zbog udaljenosti od ambulate ili putnih troškova.

Kada je riječ o ukupnom indeksu kvaliteta života vezano za zdravlje i zdravstvo Trebinje je zauzelo 1. mjesto od 14 posmatranih opština.

Kada je riječ o mogućnosti medicinskog osoblja da brzo reaguje na hitne medicinske slučajeve, više od polovice anketiranih građana se izjasnilo da nema zamjerku na ekspeditivnost istih, niti da se mora dugo čekati na uslugu kod doktora.

Baš kao i u prethodnom pitanju, oko polovina anketiranih građana nije imalo poteškoća da dođe do doktora zbog udaljenosti od mjesta stanovanja, odnosno zbog putnih troškova.

avstvenoj zaštiti

U Domu zdravlja Trebinje je na dan 31.12.2012. godine bilo uposleno ukupno 42 ljekara, od čega 34 ljekara i 8 stomatologa, što znači da na jednog ljekara otpada 733 stanovnika. Prema

rezultatima istraživanja, najpovoljniji odnos broja stanovnika na jednog ljekara u PMZ je u Mostaru, gdje na 551 stanovnika dolazi 1 ljekar, a najnepovoljnija situacija je u opštini Bihać, gdje na 1.338 stanovnika dolazi 1 ljekar u PMZ.

Ž

Konsolidovanim rebalansom Budžeta Grada Trebinje za 2012.godinu za financiranje Zdravstva (po funkcionalnoj klasifikaciji) bilo je predviđeno 353.320,00 KM, odnosno 1,74% od ukupnog Budžeta.

A

F

Kada je riječ o indeksu kvaliteta života vezano za infrastrukturu u gradu, Trebinje je zauzelo drugo mjesto od 14 promatranih opština/gradova.

postojećom

Kada je riječ o postojećoj infrastrukturi, anketirani građani Trebinja su uglavnom zadovoljni sa istom, a najzadovoljniji sa stanjem vodovodnog sistema, što je potvrdilo oko 98% anketiranih.

	Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom			
	Zadovoljan/a	Djelimično zadovoljan/a	Nezadovoljan/a	Ne znam/Bez odgovora
Električna mreža	78.7%	20.2%	1.1%	0.0%
Vodovodni sistem	87.6%	10.1%	1.1%	1.1%
Kanalizacija	41.6%	51.7%	5.6%	1.1%
Grijanje	60.7%	32.6%	6.7%	0.0%
Školski objekti	43.8%	34.8%	12.4%	9.0%
Zdravstveni objekti	38.2%	49.4%	11.2%	1.1%
Putevi i ulice	33.7%	42.7%	20.2%	3.4%
Internet	30.3%	20.2%	3.4%	46.1%

. Životna sredina

Kada je riječ o indeksu kvaliteta života vezano za životnu sredinu, Trebinje je zauzelo 10.mjesto od 14 posmatranih opština/gradova.

. Ž

lokalnom okruženju

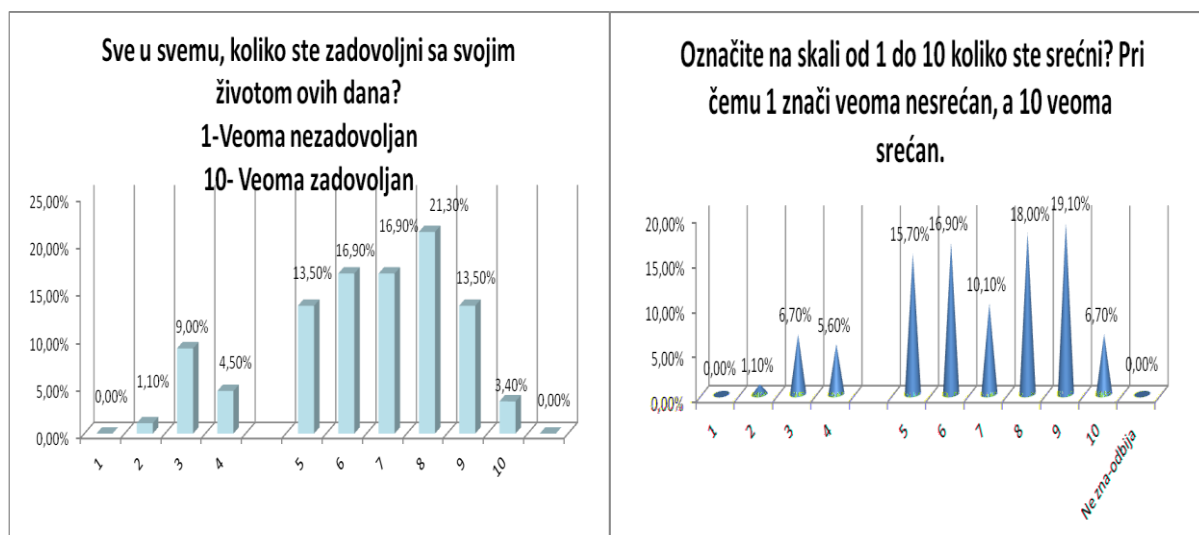
Sudeći prema rezultatima ankete, više od polovice građana Trebinja nema previše razloga da se žali na buku, zagađenje vazduha ili divlje deponije.

Da li imate razloga, da se žalite na:					
	Veoma mnogo razloga	Mnogo razloga	Neki razlozi	Nema razloga	(Ne znam)
Buka	2.2%	21.3%	20.2%	51.7%	4.5%
Zagađenje vazduha	0.0%	12.4%	21.3%	58.4%	7.9%
Divlje deponije	0.0%	1.1%	12.4%	68.5%	18.0%

U okviru subjektivnog kvaliteta života, ispitanicima je bio ponuđen niz kategorija koje su trebali ocijeniti na skali od 1 do 10, a tiču se zadovoljstva životom generalno, pojedinim komponentama zadovoljstva životom, i osjećajem vlastite sreće. Preciznija distribucija ocjena data je u paragrafima koji slijede.

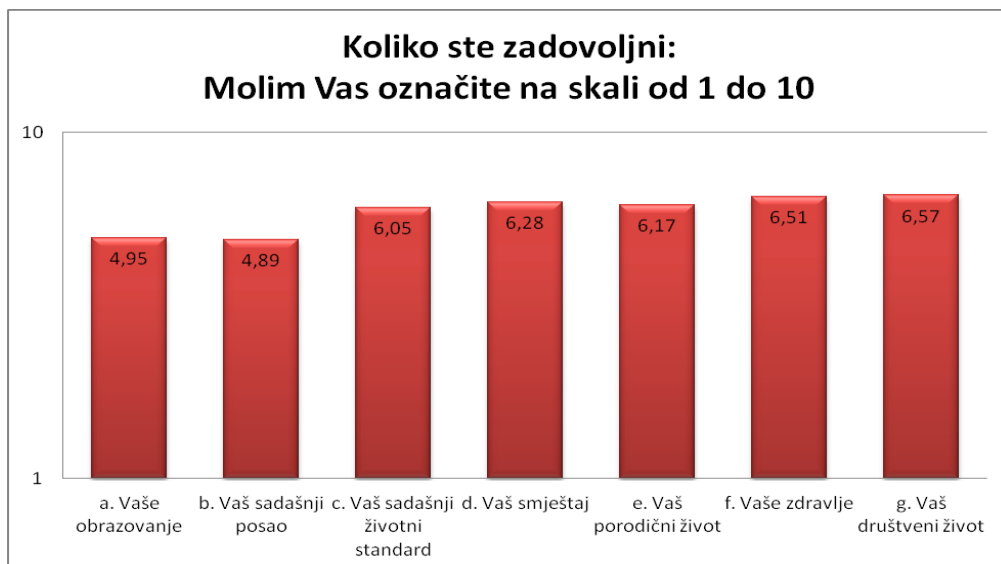
.1. Zadovoljstvo životom

Tek oko 3,4% anketiranih građana Trebinja je izjavilo da je vrlo zadovoljno svojim životom ovih dana. Takođe, cca. 7% anketiranih građana je izjavilo da se osjećaju vrlo sretnima. Kada je riječ o prosječnoj ocjeni zadovoljstva životom, ona u Trebinju iznosi 6,60, čime je Trebinje, 10. po redu po zadovoljstvu životom u posmatranim opštinama/gradovima. Kada je riječ o prosječnoj ocjeni građana koliko su sretni, anketirani građani Trebinja su se svrstali na 9. mjesto po „sreći“ sa prosječnom ocjenom 6,79.

.2. Komponente zadovoljstva životom

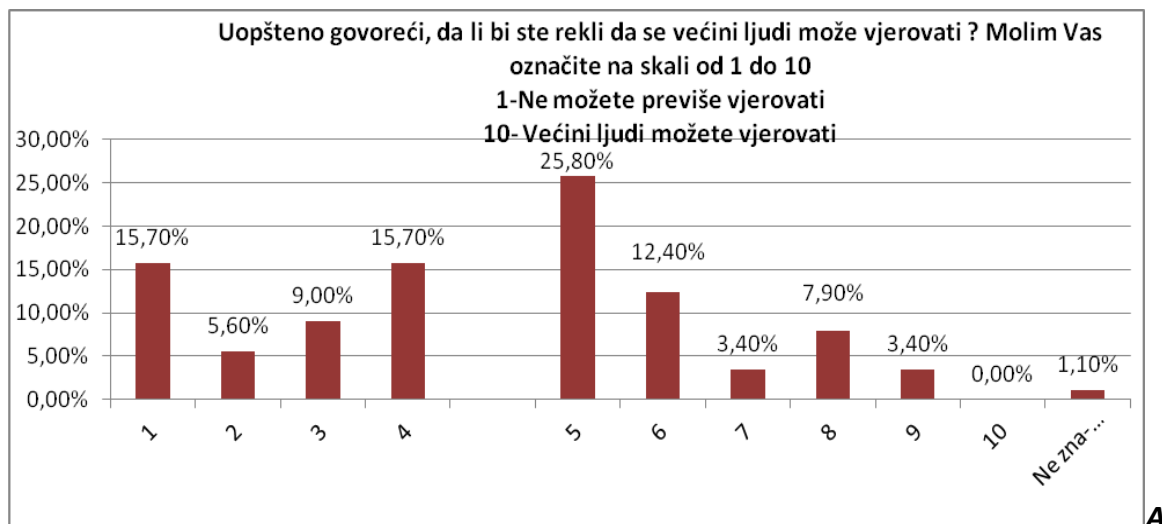
Na skali od 1 do 10, anketirani građani su uglavnom dali najveću ocjenu (6,57) kada je riječ o zadovoljstvu sa njihovim društvenim životom, a najmanje su zadovoljni sa svojim sadašnjim poslom (prosječna ocjena 4,89).

. Uočeni kvalitet društva

Kada je riječ o indeksu kvaliteta života vezano za uočeni kvalitet društva, Trebinje se od 14 posmatranih opština/gradova smjestilo na 5. mjesto.

Kada je riječ o povjerenju u druge ljude, trebinjci, sa prosječnom ocjenom povjerenja od 4,42, na skali od 1 do 10, smjestili su se na 9. mjesto kada je riječ o povjerenju u ljude u posmatranim opštinama, a niti jedan građanin nije izjavio da se većini ljudi može vjerovati.

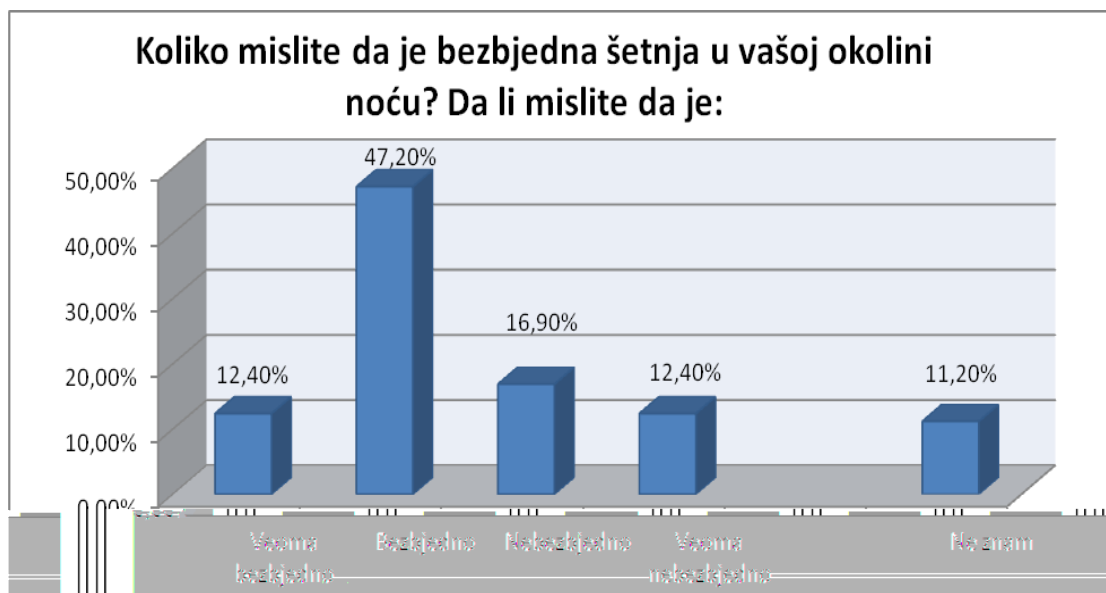

A

Uzmemo li u obzir probleme izvaranih žiranata, te sva istraživanja vezana za korupciju u BiH, koja je postala gotovo opšteprihvaćena pojava (posebno u sferi zapošljavanja, zdravstva, te obrazovanja), nije ni čudo da je nivo povjerenja u druge ljude na tako niskom nivou.²¹

²¹ „Nivo korupcije u Bosni i Hercegovini je i u 2011. godini ostao na istom nivou kao i ranijih četiri, pet godina, što se da zaključiti iz izvještaja Transparency Internationala o stanju korupcije u svijetu u 2011. godini. Među 183 zemlje koje se nalaze na „Indeksu percepcije korupcije“ te međunarodne organizacije Bosna i Hercegovina

Gotovo dvije trećine anketiranih građana Trebinja smatra da je noćna šetnja u njihovom okruženju uglavnom bezbjedna, dok se oko trećina građana osjeća veoma nebezbjedno ukoliko se zatekne u noćnoj šetnji Trebinjem.

ednost građana

U ovom segmentu, posmatrane su dvije ključne stavke dostupne od strane centra javne bezbjednosti, odnosno, opšta bezbjednost građana posmatrana kroz prizmu teških tj. provalnih krađa, te bezbjednost na putevima posmatrana kroz broj saobraćajnih nezgoda na području Grada.

U skladu sa podacima MUP-a RS, broj provalnih (teških) krađa na području Grada Trebinje u 2012. godini je iznosio 28. Usporedimo li to sa brojem stanovnika, dobijemo da na 1099 stanovnika imamo jednu tešku krađu, što je među povoljnijim odnosima u poređenju sa drugim posmatranim opštinama/gradovima, posebno ako uzmemo u obzir da postoje opštine kao što je npr. Široki Brijeg gdje na 1882 stanovnika dolazi jedna krađa, ali i opštine poput Tuzle gdje je broj teških krađa tako visok da na 100 stanovnika dolazi jedna krađa.

dijeli od 91. do 94. mjesta sa indeksom od 3,2. To praktično znači da vlasti u Sarajevu, Banjaluci, Mostaru i svim drugim dijelovima zemlje nisu napravile nikakav imalo značajniji napredak u borbi protiv korupcije, odnosno da je borba protiv tog zla i dalje vrlo neefikasna. Od bivših jugoslovenskih republika Slovenija je najmanje korumpirana. Na 35. je mjestu, a njen indeks je 5,9. Hrvatska i Crna Gora dijele 66. mjesto sa indeksom 4. Makedonija na 69. mjestu ima indeks 3,9. Srbija je po raširenosti korupcije 86 zemlja u svijetu uz indeks 3,3. Kosovo je na 112. mjestu uz indeks 2,9. Najbliže indeksu 10, što bi značilo zemlji bez korupcije je Novi Zeland. Na prvom je mjestu po toj vrsti poštenja sa indeksom od 9,5. Slijede kao druga i treća Danska i Finska sa indeksima 9,4" Izvor: <http://www.voanews.com/bosnian/news/Corruption-BiH-12-1-2011-134852743.html>

Broj saobraćajnih nesreća u 2012. godini je iznosio 278, a odnos broja stanovnika na broj saobraćajnih nesreća je 1 nesreća na 111 stanovnika. Međutim, ako uzmemo u obzir da na primjer u prometnijim opštinama poput Novog Sarajeva na 40,5 stanovnika dolazi jedna saobraćajna nesreća, vidimo da je taj odnos u Trebinju ipak dosta povoljan.

Lokalna uprava kao servis građana

U administrativnoj službi Grada Trebinje na dan 31.12.2012. radilo je 184 službenika, odnosno radnika²², što znači da na jednog zaposlenog u lokalnoj administraciji dolazi 167 stanovnika, što je daleko ispod evropskih trendova gdje je na 1.000-1.500 stanovnika angažiran 1 administrativac u lokalnoj administraciji. Uza sve navedeno, ovaj podatak predstavlja i „pogoršanje” odnosa između broja službenika i broja stanovnika u odnosu na 2011.godinu, kada je na jednog službenika dolazilo 187 stanovnika. Ovime se Trebinje ubrojalo među lokalne zajednice sa najvećim brojem uposlenih u lokalnoj administraciji u odnosu na broj stanovnika.

Konsolidovanim rebalansom Budžeta za 2012. godinu za bruto plate i bruto naknade troškova i ostalih ličnih primanja zaposlenih u administrativnoj službi Grada Trebinje bilo je predviđeno 4.098.260,00 KM, odnosno 19,09% Budžeta.

Mjesečna neto primanja odbornika u Skupštini Grada Trebinje iznose 497,25 KM, a drugih naknada nemaju.

U Gradu Trebinje djeluje 18 mjesnih zajednica, a konsolidovanim rebalansom Budžeta za 2012. godinu za rashode za prevoz predsjednika mjesnih zajednica bilo je predviđeno 4.000 KM, a grant za mjesne zajednice u Trebinju iznosio je 20.000 KM, odnosno ukupno 24.000 KM ili 0,11% Budžeta za funkcionisanje mjesnih zajednica, što predstavlja poboljšanje u odnosu na 2011.godinu, kada se za MZ ukupno izdvojilo 0,03% Budžeta.

U Trebinju još od 2006. godine postoji moderno uređena šalter sala, čime je građanima omogućeno da primaju kvalitetniju i bržu uslugu od strane administrativne službe Grada Trebinja. Takođe, realizovan je i projekat Centra za izdavanje dozvola iz oblasti građenja i preduzetništva, a realizovan je u partnerstvu sa projektom upravne odgovornosti (GAP). Tadašnja Opština je adaptirala prostor za Centar i kancelarijski namještaj, dok je GAP obezbijedio računarsku opremu. U ovom Centru građani mogu da dobiju sve informacije iz navedenih oblasti.

Kada je riječ o transparentnosti rada Grada Trebinje, bitno je istaknuti kako postoje direktni prenos zasjedanja SG Trebinje putem lokalnih medija, a Grad takođe ima i svoju službenu web stranicu, koja se ažurira na dnevnoj osnovi i na kojoj građani mogu naći korisne informacije poput službenih glasila Grada, informacije o radu i funkcionisanju administrativne službe, kao i aktuelne informacije o dešavanjima u Gradu.

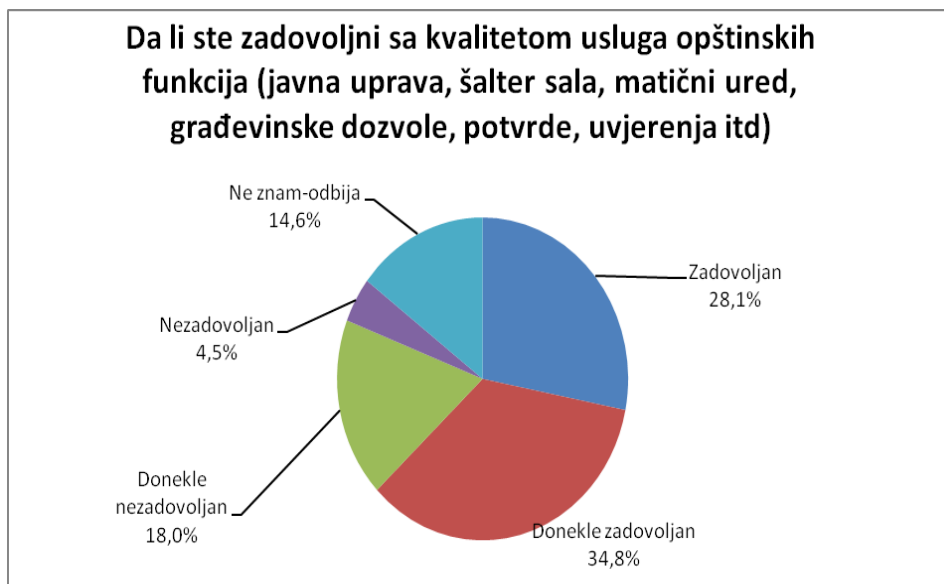
²² Također je bilo uposleno i 20 pripravnika koje nismo uračunali u ukupan broj službenika.

Takođe, u Trebinju je tokom 2008. godine realizovan projekt OSCE-a „Ugovor“ koji se sastoji od pet modula: Primjena Zakona o slobodi pristupa informacijama; Zastupanje Kodeksa o etičkom ponašanju izabranih službenika; Stvaranje opštinskoga odbora za tzv. *participativni strateški razvoj*; Usaglašavanje opštinskoga regulatornog okvira sa zakonima i Ustavom; Osiguravanje partnerstva između građana i opština prilikom korištenja usluga opština.

Prema podacima Grada Trebinje vrijeme potrebno za izdavanje građevinske dozvole za izgradnju objekata je oko 20 dana, a cijena građevinske dozvole varira zavisno od toga radi li se o fizičkom ili pravnom licu, te, od namjene objekta, površine, zone, spratnosti i slično.

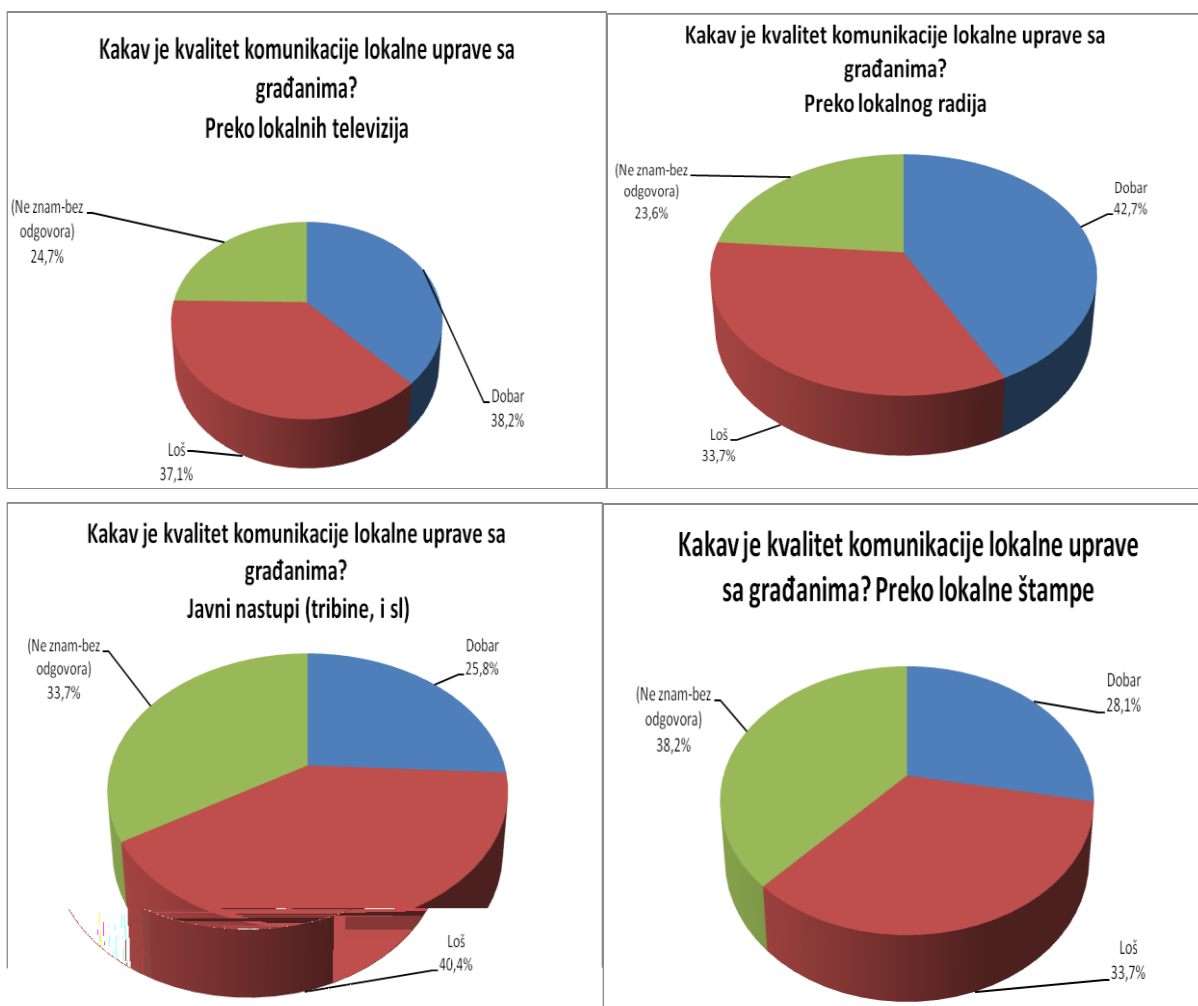
Kvalitet usluga gradskih funkcija

Na pitanje „Jeste li zadovoljni sa kvalitetom usluga opštinskih/gradskih funkcija“, podrazumijevajući pri tome servise koje pruža lokalna uprava – šalter sala, matični ured, građevinske i druge dozvole, potvrde, uvjerenja, itd., oko dvije trećine anketiranih građana je uglavnom zadovoljno sa istima. Oko 23% anketiranih građana je izjavilo da u određenoj mjeri nije zadovoljno sa istima.

Kvalitet komunikacije lokalne uprave i građana

Ispitanicima je takođe postavljeno i pitanje u vezi kvaliteta komunikacije lokalne uprave sa građanima, razdvajajući odgovore na lokalne TV i radio stanice, štampane medije te javne sastanke sa građanima. Anketirani građani su bili gotovo jednako podijeljeni oko mišljenja kakva je komunikacija lokalne uprave sa građanima preko lokalne televizije, lokalnog radija i lokalne štampe. No ipak, veći dio ih smatra da je ovakav način komunikacije sa građanima dobar. Najlošijim su anketirani građani ocijenili komunikaciju lokalne uprave sa građanima putem javnih nastupa. Ovo je zasigurno pitanje kojem će lokalna uprava u budućnosti trebati posvetiti više vremena.

Odvoženje smeća

Cijena odvoza smeća za domaćinstva iznosi 0,13 KM/m². U 2008. godini uz pomoć Evropske komisije tadašnja Opština Trebinje je završila 2 miliona KM vrijedan projekt rekonstrukcije i sanacije lokalne deponije Obodina, čime su stvoreni uslovi da se problem odlaganja čvrstog otpada u Trebinju konačno riješi na najsavremeniji i ekološki najprihvatljiviji način, a otpad da se odlaže na sanitarnoj deponiji. Trebinje je tako postala jedna od rijetkih lokalnih zajednica koja ima modernu sanitarnu deponiju i čvrstim otpadom upravlja na savremen i ekološki prihvatljiv način. Međutim, sanitarna deponija na Obodini, iako je ispunjavala sve propisane uslove o upravljanju čvrstim otpadom, kako je bilo najavljeno mogla je da funkcioniše do 2012. godine, kada je Grad Trebinje, prema postojećoj zakonskoj regulativi, morao da se priključi na buduću regionalnu deponiju, koja će biti izgrađena za potrebe svih šest istočnohercegovačkih opština.

Bivši načelnik opštine Trebinje, Dobroslov Ćuk, za svog mandata iskazao je želju da se punim kapacitetom i stečenim iskustvima, opština Trebinje uključi u veliki projekat izgradnje regionalne deponije u Istočnoj Hercegovini, kako bi i cijela regija na savremen i ekološki prihvatljiv način upravljala čvrstim otpadom.

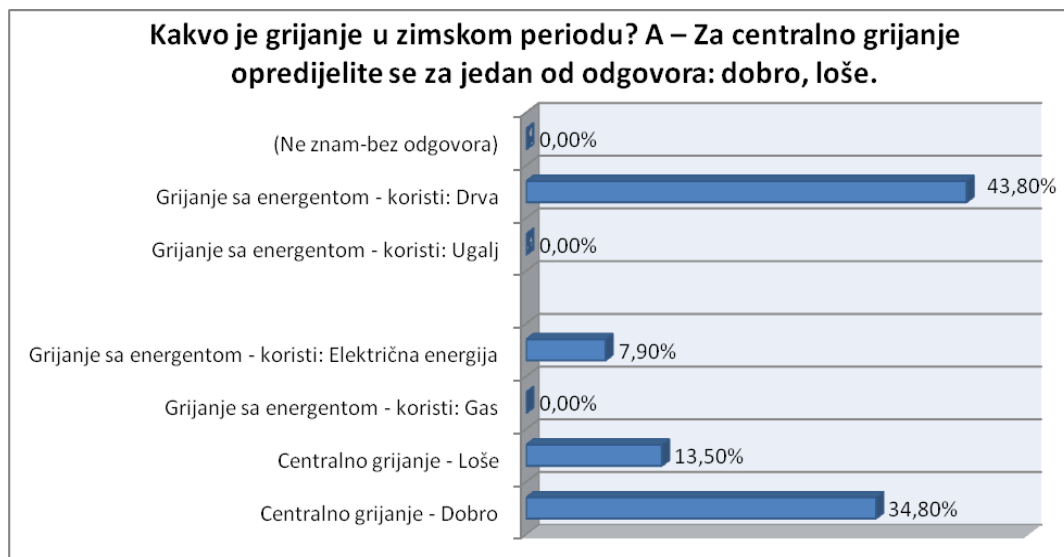
Prednosti opštine/grada na čijoj teritoriji treba da bude deponija jesu što će na njenoj izgradnji, od izrade tehničke dokumentacije, pa do završenih građevinskih radova, biti angažovani lokalni ljudski resursi i pri tom nastojati da bude angažovana domaća građevinska operativna. Po završetku izgradnje deponije otvorila bi se mogućnost i za zapošljavanje određenog broja ljudi iz te opštine.

Regionalna sanitarna deponija za područje istočne Hercegovine trebalo bi da bude smještena na lokalitetu Metiljave doline u opštini Gacko, a realizacija projekta biće završena u narednih pet godina, rečeno je početkom 2012.godine na sastanku predstavnika šest istočnohercegovačkih opština, Ministarstva za prostorno uređenje, ekologiju i građevinarstvo Republike Srpske i konsultantske kuće iz Zagreba. Pomoćnik za životnu sredinu u resornom ministarstvu Svjetlana Radusin navela je da će izgradnja deponije biti finansirana iz kreditnih sredstava od 20 miliona KM, dok je Studija izvodljivosti projekat Evropske komisije i biće finansiran iz IPA sredstava. Svjetlana Radusin je istakla da je Konsultanska kuća "IPZ Uniprojekt" iz Zagreba radila izbor lokacija, a od šest predloženih razmatrane su dvije i to Obodina kod Trebinja i lokacija Metiljave doline kod Gacka, koja je bila prihvatljivija.²³

Grijanje u zimskom periodu

U kontekstu kvaliteta grijanja, ispitanicima je postavljeno pitanje da jednostavnim odgovorima „dobro” i „loše” ocijene centralno grijanje u zimskom periodu ili ukoliko ga nemaju, da se izjasne koji energent koriste za zagrijavanje prostora.

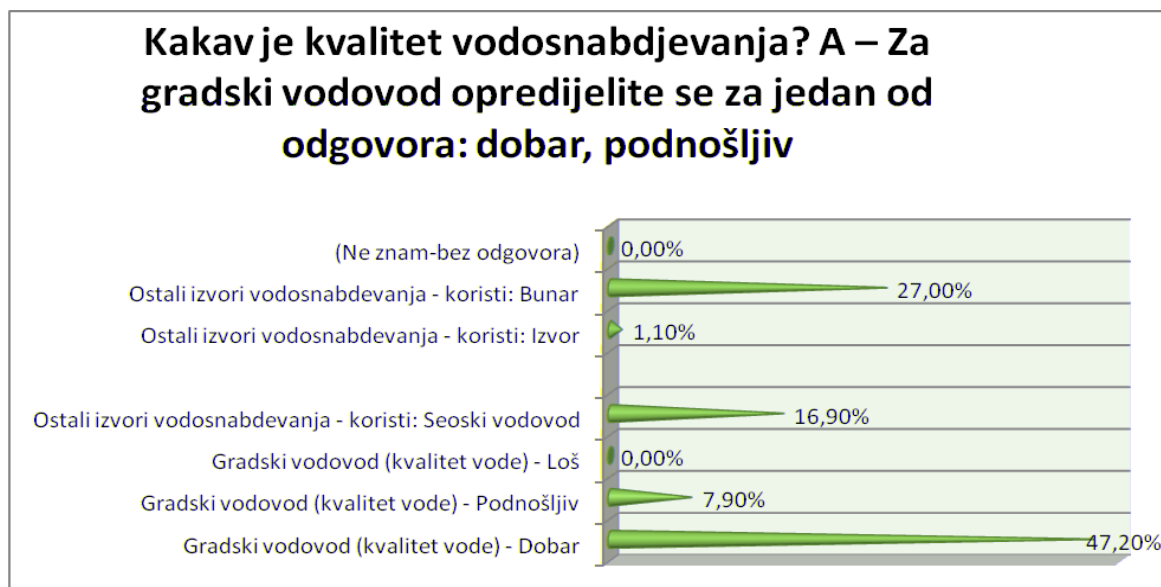
Oko 44% anketiranih građana se grije na drva, a od cca. 48% anketiranih koji koriste (vlastito) centralno grijanje, oko 35% ih smatra da je ono dobro.

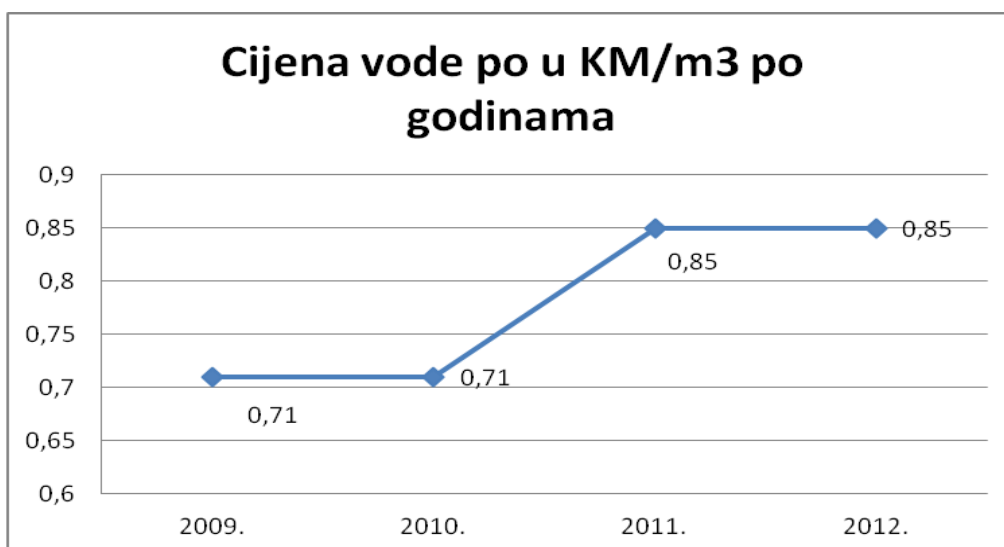
Kvalitet vodosnabdijevanja

²³ URL: <http://www.indikator.ba/ekonomija/aktuelnosti/8128-regionalna-deponija-za-istocnu-hercegovinu-u-gacku>

Ispitanicima koji koriste gradski vodovod (njih oko 55%) je postavljeno pitanje o kvalitetu vodosnabdijevanja, dok se od ostalih tražilo izjašnjavanje kakvu alternativnu vrstu vodosnabdijevanja koriste. Velika većina onih koji koriste gradski vodovod ocijenila je da je kvalitet vodosnabdijevanja dobar. Detaljniji pregled odgovora dat je u grafikonu koji slijedi:

Od 1.04.2011 povećana je cijene vode za piće u kategoriji domaćinstva sa 0,71 KM/m³ na 0,85 KM/m³ (uključen PDV).

Ispitanike smo također upitali imaju li razloga da se žale na kvalitet vode za piće, te je cca. 72% građana odgovorilo da nemaju razloga da se žale na kvalitet iste.

Da li imate razloga, da se žalite na:					
	Veoma mnogo razloga	Mnogo razloga	Neki razlozi	Nema razloga	(Ne znam)
Kvalitet vode	0.0%	2.2%	7.9%	71.9%	18.0%

Trebinje ima zavidne prednosti u sferi turizma, međutim uglavnom su nedovoljno iskorišteni. Jedan od značajnijih projekata u sferi turizma je prije par godina pokrenuti projekt "Trebinje Resort". Ovim projektom se planirala izgradnja turističkog naselja na nivou 4-5 zvjezdica, za gornji-srednji i viši platežni razred, na površini od oko 400 hektara, sa smještajnim kapacitetima od oko 10.000 kreveta. Sadržaji koji su planirani su spa i wellness sadržaji, golf tereni i kazino. U blizini Resorta je od strane tadašnje Opštine i Vlade RS planirana i izgradnja međunarodnog aerodroma. Međutim, iako je bivša opštinska vlast tvrdila da se ovaj projekt razvija u planiranim okvirima, još uvijek nisu vidljivi značajniji pomaci u realizaciji ovog ambicioznog projekta, te stoga ne treba ni čuditi skepticizam među građanima glede ovog projekta, ali i projekta izgradnje međunarodnog aerodroma. Malo ko, u stvari, je vjerovao da će se ova dva projekta uspjeti realizovati u najavljivanim rokovima, upravo zato što je početak realizacije oba projekta najavljivan već duže vrijeme, a zasad nisu vidljivi neki značajniji pomaci po ovom pitanju. Ostaje za vidjeti hoće li nova gradska vlast uspjeti realizovati nešto značajnije po pitanju ova dva projekta ili će sve ostati "mrtvo slovo na papiru".

"Tokom poslednje decenije Trebinje je postalo ekonomski, zdravstveni, kulturni, obrazovni, sportski i duhovni centar Istočne Hercegovine. Sliku grada, kao kulturnog, obrazovnog i duhovnog centra regije, podupiru mnoge obrazovne ustanove, škole, fakulteti, muzeji, legati, galerije, likovne kolonije, amaterska pozorišta, kulturno-umjetnička društva i mnogobrojne kulturne manifestacije. U Trebinju djeluju tri visokoškolske ustanove: Akademija likovnih umjetnosti, Fakultet za proizvodnju i menadžment i Viša škola za turizam i hotelijerstvo.

Na području Trebinja djeluje 15 kulturnih institucija kao npr: Narodna biblioteka Trebinje, JU Dom mladih, JU Centar za informisanje i kulturu, Muzej Hercegovine, razni KUD-ovi, zborovi, te gradsko pozorište i galerija, u sklopu Likovne akademije. Trebinje, takođe, posjeduje i jedno kino, no projekcije se odvijaju sporadično.

Muzej Hercegovine, sa stalnim izložbenim postavkama, brojnim legatima i depoima sa eksponatima neprocjenjive kulturno-istorijske vrijednosti, te stalnim tribinama na kojima se promovišu nova naučna otkrića iz oblasti istorije, arheologije i etnografije, zatim Narodna biblioteka, sa Dučićevim legatom vrijednih primjeraka kamene plastike, značajnim slikarskim djelima i ličnom pišćevom bibliotekom, predstavljaju ustanove od izuzetne važnosti i stubove razvoja kulture grada i šire regije. Kulturna politika lokalne zajednice, definisana poslednjih godina, otjelovljena kroz brojne manifestacije kulture, daju Trebinju sasvim novu dimenziju. Trebinje je već dugo sredina u kojoj je kultura i duhovna potreba, a u poslednje vrijeme sve više, i zamajac razvoja turizma. Sve to, razlog je što se uz Trebinje sve više veže odrednica grada kulture.

Projekat "Trebinje – grad kulture", zamišljen u kontekstu evro-mediteranske kulturne tradicije, svojevrsno je zavještanje Jovana Dučića, jednog od najznačajnijih srpskih pjesnika. Ovaj projekat i identitet grada kao kulturnog i duhovnog centra, upotpunjuju kulturne

manifestacije, koje prevazilaze regionalni i državni karakter i postaju stjecište umjetnika i kulturnih djelatnika šireg značaja. Prije svega, to su, već tradiconalne Trebinjske ljetne svečanosti, manifestacija kulture, koja već petu godinu za redom, od aprila do oktobra, svojim raznovrsnim i visokokvalitetnim sadržajima, privlači brojne umjetnike i poklonike umjetnosti.”²⁴ A

Zadovoljstvo sa ponuđenim kulturnim sadržajem

Od ispitanika je zatraženo da izraze svoje (ne)zadovoljstvo ponuđenim kulturnim sadržajem. Unatoč svim ponuđenim sadržajima iz oblasti kulture, više od 60% anketiranih građana nije upoznato sa istim ili odbija dati odgovore vezano za iste, a od malog broja onih koji prate kulturne sadržaje, većina ih je zadovoljna sa aktuelnom ponudom, uz izuzetak koncerata, gdje je oko 21% građana nezadovoljno aktuelnom ponudom:

Zadovoljstvo sa ponuđenim kulturnim sadržajem:					
	Zadovoljan/a	Uglavnom zadovoljan/a	Nezadovoljan/a	Ne znam/Bez odgovora	Odbija
Pozorište	15.7%	7.9%	11.2%	16.9%	48.3%
Muzej	2.2%	12.4%	12.4%	20.2%	52.8%
Biblioteka	7.9%	20.2%	11.2%	24.7%	36.0%
Galerija	0.0%	4.5%	13.5%	27.0%	55.1%
Koncert	0.0%	7.9%	21.3%	20.2%	50.6%

Zadovoljstvo sa ponuđenim sportskim sadržajem

Grad Trebinje broji 40 sportskih klubova, a Grad raspolaže sa 3 terena za fudbal, 7 terena za mali fudbal, 3 terena za košarku, 10 terena za basket, 7 rukometnih terena, 4 odbojkaška terena, 4 teniska terena, 2 bazena, jednom atletskom stazom i jednom kuglanom. Od značajnijih sportskih objekata u Trebinju, treba izdvojiti sportsku dvoranu sa 4.000 mjesta, fudbalski stadion sa 8.500 mjesta i više manjih fudbalskih igrališta, olimpijski bazen i bazen u Bregovima, dvoranu boričakih sportova, te košarkaški kompleks “Dejan Bodiroga”. Kada je riječ o sportskim manifestacijama koje se u toku godine odvijaju u Gradu Trebinje, nabrojaćemo samo neke: Novogodišnji i Božićni turnir u malom fudbalu; Izbor sportiste godine; Kamp sportista RS; Kamp košarke „Dejan Bodiroga”; Tradicionalna trebinjska „Olimpijada u malom fudbalu” za seniore, kadete i pionire; Dani na Trebišnjici; Skokovi sa kamenog mosta, Međunarodni plivački turnir „Srđan i Maksim”; međunarodni memorijalni turnir za mlađe selekcije „Ljubinko Akšam”.

Međutim, oko četvrtina anketiranih građana se izjasnila da je nezadovoljna sa ponuđenim sportskim terenima i mogućnostima za rekreaciju, a svega oko 5% anketiranih građana je izjavilo da je u potpunosti zadovoljno istim.

²⁴ Preuzeto sa službene web stranice Grada: http://www.trebinje.rs.ba/?subpg=grad_kulture

Izdvajanje iz budžeta za rekreaciju, kulturu i religiju

Konsolidovanim rebalansom Budžeta za 2012.godinu za financiranje rekreacije, kulture i religije (po funkcionalnoj klasifikaciji) bilo je predviđeno 2.141.775,00 KM, odnosno 10,53% od ukupnog Budžeta, što predstavlja smanjenje od 0,93% u ukupnom Budžetu u odnosu na 2011.godinu. Ovime se Grad Trebinje ubrojilo među prve 3. opštine/gradove koji značajnija sredstva izdvajaju upravo za ovu namjenu

III POREĐENJE MEĐU POSMATRANIM GRADOVIMA I OPŠTINAMA

1. Poređenje među posmatranim opštinama i gradovima po setovima indikatora objektivnog kvaliteta života

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: nivo prihoda (BDP, prihodi po domaćinstvu), nivo siromaštva, dugove domaćinstva, subjektivno ekonomsko naprezanje (sastavljanje „kraja s krajem“), i prosječnu platu u opštini.

F	Opštin	
	Banjaluka	10,44
	N. Sarajevo	9,522
	Š. Brijeg	8,899
	Mostar	7,41
	Livno	6,239
	Travnik	5,713
	Zenica	5,622
	Doboj	5,291
	Bihać	5,204
	Bijeljina	5,108
	Tuzla	4,97
	Trebinje	4,489
	Foča	3,997
	Pale	3,378

BDP po glavi stanovnika u opštinama²⁵ za 2011. godinu varirao je od 5.600 i 5.844 KM u Foči i Doboju, do 10.963 i 18.827 u Banjaluci i Novom Sarajevu. Ove opštine/gradovi zauzimale su slične pozicije i kada je u pitanju istraživanje provedeno godinu dana ranije, s tim što je generalno u većini opština došlo do blagog povećanja BDP-a nakon godinu dana. Nivo BDP-a u svim opštinama u 2011. godini dat je u Aneksu 3, tabela 3.

Prema rezultatima istraživanja, najveće prosječne prihode po domaćinstvu ostvaruju stanovnici Širokog Brijega, oko 1.655 KM mjesečno, dok je ovaj iznos najmanji u Palama, oko 565 KM. Istovremeno, procenat domaćinstava sa prihodom manjim od 600 KM u Širokom Brijegu je 6,3%, a u Bihaću preko 40%.

Najveća prosječna neto plata u posmatranim opštinama u 2012. godini bila je u Novom Sarajevu, 1.038 KM, dok je najniža prosječna plata u Travniku, 694 KM. Ove dvije lokalne zajednice bile su na čelu, odnosno začelju liste i u istraživanju provedenom godinu dana ranije.

Najveći broj ispitanika koji je imao većih poteškoća “sastaviti kraj s krajem” je na području opština Trebinje, Pale i Foča, a upravo ove opštine bile su na začelju tabele i u istraživanju provedenom godinu dana ranije. Grad Banjaluka nalazi se najbolje pozicioniran po ovom istraživačkom pitanju kako ove, tako i prošle godine.

Najveću učestalost dugovanja (za plaćanje računa, komunalije, struja, itd.) domaćinstva imali su ispitanici na području Pala, Mostara i Foče, a najpovoljnija situacija po ovom parametru bila je u Travniku i Širokom Brijegu.

²⁵ U vrijeme finalizacije izvještaja nije bilo dostupnih podataka za 2012. godinu. Za procjenu BDP-a po opštinama korišćena formula Federalnog zavoda za razvoj, gdje se kao ulazni podaci koriste broj zaposlenih i prosječna plata u opštini i entitetu, te BDP entiteta.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 14,4 bodova i u tom smislu predstavlja najznačajniji od 8 setova indikatora. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

1.2. Stanovanje i lokalno okruženje

Grad/Opština	
Š. Brijeg	8,804
Livno	6,889
N. Sarajevo	6,815
Tuzla	6,717
Travnik	6,667
Pale	6,625
Doboj	6,624
Banjaluka	6,533
Bijeljina	6,504
Mostar	6,369
Bihać	6,365
Trebinje	6,351
Foča	6,337
Zenica	6,114

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: vlasnička struktura domaćinstava (lično vlasništvo, najam), površina stambenog prostora i lično zadovoljstvo ispitanika vlastitim smještajem.

Prema rezultatima istraživanja, prosječna površina stambenog prostora u svim posmatranim opštinama je 73m². Najveću prosječnu kvadraturu stambenog prostora imaju ispitanici u Širokom Brijegu, čak 130m², dok u ostalim posmatranim gradovima ona varira od 63m² do 76m². U svim opštinama, prosječna ocjena sopstvenog smještaja na skali od 1 do 10 bila je iznad 5, i to najniža u Zenici (5,7) a najviša u Širokom Brijegu (8,8). Najveći pad u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije napravila je Zenica, sa 2. na posljednje mjesto, dok je Široki Brijeg zadržao prvu poziciju.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 9,6 bodova.

Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

1.3. Zaposlenje, obrazovanje i vještine

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: zaposlenost, izdvajanja iz budžeta za obrazovanje, uočena sigurnost posla (procjena vjerovatnoće za gubitak zaposlenja), te obrazovanje i vještine (korišćenje interneta, stručno usavršavanje i razne obuke).

Grad/Opština	
Š. Brijeg	9,441
Banjaluka	8,302
Trebinje	7,784
Mostar	7,759
N. Sarajevo	7,529
Tuzla	6,965
Zenica	6,022
Bijeljina	5,295

Prema rezultatima istraživanja, najpovoljnija situacija po pitanju broja zaposlenih osoba je na području opštine Novo Sarajevo, gdje na 3 stanovnika dolazi 1 zaposleni. Slijede Banja Luka, Tuzla, Mostar i Trebinje sa oko 4 stanovnika na 1 zaposlenog. Najteža situacija u ovoj oblasti je u opštinama Livno i Foča, gdje na 7 stanovnika dolazi 1 zaposlena osoba. Redoslijed opština po ovoj kategorizaciji nije se promijenio u odnosu na godinu dana ranije, ali je primjetno blago pogoršanje stanja u većini posmatranih opština po pitanju broja zaposlenih osoba.

Travnik	5,264
Livno	5,079
Pale	5,031
Bihać	4,55
Doboj	4,348
Foča	2,97

Najmanja vjerovatnoća gubitka posla po sopstvenoj procjeni ispitanika je na području opštine Tuzla, a najveća u Foči, Livnu i Palama.

Najveća budžetska izdvajanja u 2012. godini za oblast obrazovanja bila su na području opštine Široki Brijeg (čak preko 18%), zatim slijede Livno (13,3%), Trebinje (10,8%) i Mostar (9,6%) a na začelju se nalaze Pale i Bihać, sa ispod

0,5% izdvajanja za oblast obrazovanja. Posmatrajući generalno, u većini opština povećan je udio budžeta namijenjen oblasti obrazovanja u odnosu na 2011. godinu.

U svim posmatranim opštinama, izuzetno je nizak procenat onih koji su u 2012. godini imali neki dodatni vid obrazovanja (u prosjeku 17% od broja ispitanih), u vidu kurseva, treninga, i sl., što je ipak blago povećanje u odnosu na 2011. godinu kada je taj procenat bio ispod 15%. Od malog broja ispitanika koji su imali kurseve i obuke, većina se odnosila na obuke vezane za sadašnji posao i strane jezike, zatim računare. Indikativno je da je vrlo mali broj ispitanika prošao obuke doobrazovanja i prekvalifikacije zavoda za zapošljavanje (3,9%).

Internet svakodnevno koristi skoro 70% ispitanika na području Grada Banjaluka, dok je u Bihaću i Foči takvih ispod 15%, a čak 65% - 70% ispitanika u ovim opštinama odgovorilo je da uopšte ne koristi internet.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 12 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

1.4. Struktura domaćinstva i odnosi u porodici

Opština/Grad	
Banjaluka	11,443
Š. Brijeg	10,771
Zenica	10,01
Mostar	9,619
N. Sarajevo	9,274
Tuzla	8,966
Livno	8,774
Travnik	8,749
Pale	8,531
Bihać	8,275
Foča	7,597
Trebinje	7,386
Doboj	6,093
Bijeljina	5,203

Ovaj set indikatora, zbog specifičnosti i širine oblasti koju obuhvata, uključivao je samo 2 ključna indikatora, i to prirodni priraštaj stanovništva i zadovoljstvo porodičnim životom.

Prema rezultatima istraživanja, od posmatranih 14 opština, 9 ima negativan prirodni priraštaj. Među ostalima sa pozitivnim prirodnim priraštajem, najbolja situacija je u Banjaluci i Zenici, iako se u većini opština može konstatovati pogoršanje u odnosu na 2011. godinu, što je i generalni trend u većini opština u posljednjih nekoliko godina.

Zadovoljstvo porodičnim životom u prosjeku je u svim opštinama dobilo relativno visoku ocjenu na skali od 1 do 10, i ona se kreće od oko 6,5 u Bihaću i Trebinju, pa do 8,5 u N. Sarajevu i 9,4 u Širokom Brijegu.

Broj članova po domaćinstvu u posmatranim opštinama varira od oko 2 u Bihaću, do oko 3,5 u Širokom Brijegu i Mostaru, međutim, nije jednostavno dati kvalifikaciju u kojoj mjeri uticaj na vrijednost ovog indikatora ima nizak prirodni priraštaj, a u kojoj mjeri stepen odvajanja mladih i zasnivanje porodice.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 12,8 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

Opština	F
Trebinje	12,708
Bijeljina	12,64
Foča	9,997
Livno	9,474
Pale	9,474
Banjaluka	9,202
Doboj	8,697
Tuzla	8,534
N. Sarajevo	8,244
Bihać	7,771
Travnik	7,556
Mostar	7,101
Š. Brijeg	6,755
Zenica	6,047

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: ocjena kvaliteta zdravstvenih usluga i pristupačnost zdravstvenih ustanova, broj ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (PMZ), te budžetska izdvajanja za zdravstvo.

Prema rezultatima istraživanja, najpovoljniji omjer broja stanovnika na jednog ljekara u PMZ je u Mostaru, gdje na oko 550 stanovnika dolazi 1 ljekar, što je značajno poboljšanje u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije. Slijede Trebinje i Novo Sarajevo, a najnepovoljnija situacija je u opštinama Livno i Bihać, gdje na oko 1.300 stanovnika dolazi 1 ljekar u PMZ. Ipak, može se konstatovati da je u većini posmatranih opština blago poboljšan omjer ljekara i broja stanovnika u odnosu na period od prije godinu dana.

Zadovoljstvo pruženim zdravstvenim uslugama temeljeno je na pitanjima koja su se odnosila na troškovima da se dođe do

ljekara, udaljenost do ambulante, kašnjenje u dobijanju pomoći, te čekanje na uslugu ljekara tokom dana. Gledano prosječno za sva 4 pitanja, najviše razloga da se žale imali su ispitanici sa područja Zenice i Mostara, dok je najbolja situacija na području Livna, Bijeljine, Foče i Pala.

Budžetska izdvajanja za oblast zdravstva iz opštinskih budžeta u 2012. godini varirala su od 1,7% u Trebinju i 1,5 u Bijeljini%, dok Široki Brijeg i Novo Sarajevo nisu izdvajali budžetska sredstva za zdravstvo u 2012. godini²⁶. Među posmatranim opštinama u FBiH, najviša izdvajanja za zdravstvo imali su Travnik i Zenica, oko 0,4% od ukupnog budžeta opštine.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 13,6 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

²⁶ Zdravstvo u FBiH u potpunoj je nadležnosti kantona, ali Zakon o lokalnoj samoupravi ne sprječava opštine da u cilju poboljšanja kvaliteta zdravstvenih usluga i kvaliteta života građana izdvajaju sredstva za ovu namjenu. Navedena konstatacija ipak ne sugeriše opštinama koje izdvajaju mala sredstva za ovu oblast da to u svakom slučaju čine, nego da sagledaju realne potrebe građana i budžetske mogućnosti i u oblastima koje nisu direktna nadležnost lokalne samouprave.

Opština F	
Doboj	3,874
Trebinje	3,593
Livno	3,572
Pale	3,493
Š. Brijeg	3,455
Travnik	3,334
Bijeljina	3,305
N. Sarajevo	3,282
Tuzla	3,145
Foča	3,012
Bihać	3,007
Zenica	2,985
Banjaluka	2,615
Mostar	2,593

Ovaj set indikatora uključivao je (ne)zadovoljstvo sljedećim parametrima čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: električna mreža, sistem vodosnabdijevanja, kanalizacija, grijanje, školski objekti, zdravstveni objekti, putevi i ulice, te internet infrastruktura, sa ponuđenim odgovorima zadovoljan, djelimično zadovoljan i nezadovoljan.

Gledano prosječno za sve posmatrane kategorije infrastrukture, najmanje zadovoljsva infrastrukturom iskazali su ispitanici sa područja Mostara i Banjaluke, dok je najviše zadovoljstva infrastrukturom iskazano na području Doboja, Trebinja i Livna. Iako ispitanicima nisu direktno postavljena pitanja zadovoljstvom cijene pojedinih usluga koje imaju veze sa posmatranim kategorijama infrastrukture (npr. vodosnabdijevanje, el. energija, grijanje), na temelju datih odgovora može se konstatovati da je i taj parametar uticao na davanje odgovora u vezi zadovoljstva infrastrukturom.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 4,8 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

1.7. Životna sredina

Opština/Grad	
Pale	4,8
Livno	4,486
Doboj	4,392
Š. Brijeg	4,375
Travnik	4,255
Tuzla	4,093
Bijeljina	3,995
N. Sarajevo	3,987
Foča	3,976
Trebinje	3,923
Banjaluka	3,367
Bihać	2,967
Zenica	2,536
Mostar	1,981

Ovaj set indikatora, zbog specifičnosti i širine oblasti koju obuhvata, uključivao je samo 3 ključna indikatora vezana za životnu sredinu u lokalnom okruženju, odnosno žalbe građana na zagađenost vazduha, buku i divlje deponije.

Najviše razloga za žalbe na zagađenje vazduha imali su ispitanici na području Zenice i Mostara, a najmanje u Palama, Livnu i Širokom Brijegu. Na buku se u najvećoj mjeri žale ispitanici sa područja Mostara, gdje je istovremeno i najveći problem sa divljim deponijama. Ovakav stav ispitanika sa područja Mostara bio je prisutan i prilikom istraživanja koje je sprovedeno godinu dana ranije. Istovremeno, opština Pale zadržala je i osnažila poziciju lokalne zajednice sa najboljim stanjem po pitanju životne sredine, gdje 100% ispitanika nije imalo razloga da se žali ni na jedan od tri uključena parametra.

1.8 Uočeni kvalitet društva

Opština	F
Pale	4,893
Š. Brijeg	4,549
Doboj	4,384
Foča	4,263
Trebinje	4,252
Livno	4,16
Zenica	4,135
Bijeljina	3,806
Tuzla	3,781
Banjaluka	3,774
Travnik	3,742
N. Sarajevo	3,283
Bihać	3,224
Mostar	2,816

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: povjerenje u ljude, bezbjedno susjedstvo, bezbjednost građana (opšta bezbjednost i bezbjednost u saobraćaju), javne usluge (efikasnost i efektivnost lokalne uprave kao servisa građana, komunalne usluge), kultura, sport i rekreacija.

Rezultati istraživanja govore da je generalno u svim posmatranim opštinama nizak nivo povjerenja u ljude, što govori između ostalog o opštoj slici bosanskohercegovačkog društva. Ipak, došlo je do blagog poboljšanja u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije, kada je samo u jednoj od posmatranih opština data prosječna ocjena iznad 5, a na skali od 1 do 10. U ovogodišnjem istraživanju, ispitanici na području opština Pale, Doboj, Foča i Široki Brijeg dali su ocjene između 6 i 7. Najniža prosječna ocjena stepena

povjerenja u ljude data je u Mostaru, 3,6.

U poređenju sa brojem stanovnika, najveći broj teških/provalnih krađa zabilježen je u Tuzli, gdje je ukupan broj teških krađa u 2012. godini nešto preko 1.300, odnosno jedna krađa na 100 stanovnika, što je ipak značajno smanjenje u odnosu na 2011. godinu²⁷. Skoro isti odnos je i u Novom Sarajevu, koje je istovremeno i u najlošijem položaju po pitanju saobraćajnih nezgoda, 1860 nezgoda ili jedna na 40 stanovnika – skoro identično kao i 2011. godine. Najpovoljnija situacija po pitanju teških krađa je u Širokom Brijegu (1880 st. na 1 krađu, značajno bolje nego 2011. godine kada je Š. Brijeg takođe imao najbolji rezultat), ali i Trebinju i Foči, gdje je omjer 1100 odnosno 1050 stanovnika na 1 krađu. Najmanje saobraćajnih nezgoda u odnosu na broj stanovnika u 2012. godini desilo se u Palama, samo 69 nezgoda, odnosno jedna na 390 stanovnika, a ova opština je najbolju poziciju sa sličnim omjerom držala i godinu dana ranije.

Istovremeno, ispitanici su noćne štetnje kao bezbjedne u najvećoj mjeri ocijenili na području opština Široki Brijeg i Foča, a najlošiju ocjenu ovaj indikator dobio je u Mostaru i Novom Sarajevu, koje je zadnje mjesto na rang listi po ovom indikatoru imalo i godinu dana ranije.

Lokalna uprava kao servis građana

Administrativni aparat u svim opštinama još je glomazniji i skuplji nego što je to bio ranije. Lokalna zajednica sa najvećim brojem uposlenih u lokalnoj administraciji u odnosu na broj stanovnika je Trebinje, gdje na jednog administrativca dolazi manje od 170 stanovnika. Ne zaostaje ni Foča i Mostar, sa omjerom 172, odnosno 189 administrativaca na jednog

²⁷ 2021 teška krađa, ili 1 krađa na 65 stanovnika

stanovnika. Godinu dana ranije, sve tri pomenute opštine imale su bolji odnos nego sada. Najpovoljniji odnos među posmatranim opštinama i gradovima ima Banjaluka, sa 669 stanovnika na jednog administrativca. Slijede Travnik i Zenica, sa 505 odnosno 400 stanovnika na jednog zaposlenog u lokalnoj administraciji. Radi poređenja, težnje razvijenih zemalja EU u kontekstu funkcionalnosti i efikasnosti administrativnog aparata idu ka 1 – 1,5 promila, odnosno 1 administrativca na 1000-1500 stanovnika.

Istovremeno, posmatrane opštine značajna sredstva izdvajaju za finansiranje administrativnog aparata, i to u rasponu od 13,2%²⁸ kao što je slučaj u Banjaluci, do 28,5% u Bihaću. Naknade odbornicima još drastičnije variraju od 220 KM u Livnu, do 850 KM u Banjaluci. Kada su u pitanju izdvajanja za najučestaliji vid učešća građana u procesima donošenja odluka na lokalnom nivou – mjesne zajednice, najviša izdvajanja su u opštini Tuzla i čine 1% od ukupnog budžeta, dok nekoliko lokalnih zajednica (Banjaluka, N. Sarajevo, Foča i Pale) nisu planirali izdvajanja za rad mjesnih zajednica u 2012. godini.

Najveći nivo zadovoljstva kod usluga koje pruža lokalna administracija (šalter sala. matična služba, građ. dozvole, potvrde, itd.) izražen je kod ispitanika na području opština Trebinje i Livno, a najmanji kod ispitanika sa područja grada Mostara. Istovremeno, kvalitet komunikacije lokalne uprave sa građanima kroz različite vidove (tv, radio, štampa, javni događaji...), u prosjeku je najbolje ocijenjen u Travniku, a najlošije u Širokom Brijegu.

U oblasti komunalnih usluga, nalazi CCI govore da u posmatranim opštinama, najskuplju vodu piju građani Bijeljine i Tuzle, sa cijenom od 1,39KM/m³, odnosno 1,24 KM/m³. Za razliku od njih, građani Zenice vodu plaćaju svega 0,47 KM/m³, Ako se vodovod i kanalizacija gledaju kao jedinstven sistem, građani Bijeljine plaćaju drastično najveću cijenu, i to 2,78 KM/m³, i to iz razloga što se cijena kanalizacije naplaćuje jednako kao i cijena vode, što je jedinstven slučaj u BiH. Planirani trend daljeg godišnjeg poskupljenja vode i kanalizacije u Bijeljini zaustavljen je u 2012. godini, iako je ranijim ugovorom o izgradnji kanalizacione mreže definisano godišnje povećanje cijene vode i kanalizacije od 9% plus godišnja inflacija. Međutim, već u 2013. došlo je do novog poskupljenja vode, a mirovanje cijene vode u 2012. godini povezuje se sa činjenicom da su te godine bili lokalni izbori i da je aktuelna vlast zaustavila poskupljenje vode u formi predizbornog trika.

Od posmatranih opština, najjeftinije centralno grijanje plaćaju građani Tuzle, 1,68 KM/m² tokom šestomjesečne grejne sezone, dok je u Banjaluci i Travniku ta cijena 2 puta veća. Najvišu cijenu centralnog grijanja plaćaju građani Foče, 4,13 KM/ m², ali se radi o sistemu sa izuzetno malim brojem korisnika, dok se većina grada grije sopstvenim sistemima i pećima.

²⁸ U Gradu Doboju u 2012. godini sredstva namijenjena za primanja lokalne administracije činila su udio od 12,7% od ukupnog budžeta, ali iz razloga velikog kreditnog zaduženja koje je povećalo ukupnu budžetsku masu. u 2011. godini, u Doboju su izdvajanja za plate administracije činila preko 30% udjela u lokalnom budžetu.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 8 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

RANG LISTA OPŠTINA I GRADOVA PREMA OBJEKTIVNOM KVALITETU ŽIVOTAA

Ukupno gledajući, prema svih osam setova indikatora objektivnog kvaliteta života, najveći indeks kvaliteta života dobijen je za opštinu Široki Brijeg, i iznosi 57,049, od mogućih 80,00. Najniži indeks kvaliteta života dobijen je za opštinu Bihać, i iznosi 41,364. U poređenju sa ranijim istraživanjem prije godinu dana, prve 3 lokalne zajednice (Široki Brijeg, Banjaluka i Novo Sarajevo) zadržale su čeonu pozicije, ali je generalno prisutan trend pada vrijednosti indeksa kvaliteta života u odnosu odnosu na prošlu godinu. Tako su npr. neke opštine popravile poziciju na rang listi, ali im je vrijednost indeksa kvaliteta života manja nego što je bila godinu dana ranije. Pregled indeksa za sve posmatrane opštine, sa uporednim prikazom u odnosu na 2012. godinu, dat je u tabeli koja slijedi.

	Opštin F		
1.	Š. Brijeg	57,049	57,889 (1)
2.	Banjaluka	55,675	57,516 (2)
3.	N. Sarajevo	51,937	56,084 (3)
4.	Trebinje	50,486	47,852 (10)
5.	Livno	48,673	47,35 (11)
6.	Tuzla	47,172	48,777 (9)
7.	Pale	46,225	47,333 (12)
8.	Bijeljina	45,856	49,311 (8)
9.	Mostar	45,647	53,65 (4)
10.	Travnik	45,279	49,369 (7)
11.	Doboj	43,703	44,468 (13)
12.	Zenica	43,469	53,122 (5)
13.	Foča	42,149	41,369 (14)
14.	Bihać	41,364	50,505 (6)

2. Poređenje među posmatranim opštin subjektivnog kvaliteta života

AA

A A

A

Opštin F	
Široki Brijeg	8,53
Livno	6,94
Doboj	6,93
Banjaluka	6,93
Novo Sarajevo	6,9
Travnik	6,89
Bijeljina	6,86
Pale	6,74
Foča	6,68
Trebinje	6,6
Zenica	6,42
Tuzla	6,25
Bihać	6,12
Mostar	5,42

U izračunavanje subjektivnog kvaliteta života, korišćena su 3 seta indikatora: generalno zadovoljstvo životom, komponente zadovoljstva (obrazovanje, posao, sadašnji životni standard, smještaj, porodični život, zdravlje, društveni život), i lična sreća.

Na pitanje "Sve u svemu, koliko ste na skali od 1 do 10 zadovoljni svojim životom ovih dana?", najveću prosječnu ocjenu dali su ispitanici na području opštine Široki Brijeg (8,53), zatim Livno, Doboj i Banjaluka (6,93), a najnižu Mostar (5,42) i Bihać (6,12). Ostale prosječne ocjene zadovoljstvom životom po opštinama date su u tabeli.

Pregled prosječnih ocjena po pojedinačnim komponentama zadovoljstva dat je u tabeli koja slijedi:

Koliko ste zadovoljni sa Vašim:								
Opština		Šnjim	Sadašnji životnim	Smješta	ičnim životom		Društve životom	
Š. Brijeg	8,06	7,84	6,15	8,83	9,4	8,33	8,17	
N. Sarajevo	7,68	7,35	6,25	7,72	8,49	7,3	6,93	
Banjaluka	7,27	7,2	5,92	7,42	7,88	7,46	7,52	
Livno	7,49	6,95	6,46	7,44	7,84	7,2	7,13	
Doboj	7,35	6,91	6,3	7,3	8,01	7,52	6,86	
Pale	7,45	6,29	5,94	6,91	8,23	7,7	6,7	
Tuzla	7,22	7	5,73	7,09	7,74	6,92	6,61	
Mostar	6,77	6,79	4,87	6,07	7,76	7,85	6,41	
Bijeljina	6,12	6,54	5,5	6,64	7,13	6,88	6,93	
Travnik	5,78	7,23	5,21	6,45	7,06	6,31	7,19	
Foča	7,12	6,73	4,45	6,37	7,16	6,4	6,68	
Bihać	6,07	7,77	5,77	6,27	6,65	5,83	5,8	
Zenica	5,59	7,07	4,68	5,67	7,09	5,87	6,63	
Trebinje	4,95	4,89	6,05	6,28	6,17	6,51	6,57	

Indeks lične sreće

Opština/Grad	Indeks lične sreće (max. 10)
1. Š. Brijeg	8,75
2. Livno	7,76
3. N. Sarajevo	7,63
4. Doboj	7,49
5. Banjaluka	7,29
6. Bijeljina	7,04
7. Pale	6,98
8. Foča	6,86
9. Trebinje	6,79
10. Tuzla	6,68
11. Bihać	6,14
12. Travnik	5,89
13. Zenica	5,8
14. Mostar	5,53

Na pitanje “Označite na skali od 1 do 10 koliko ste srećni? Pri čemu 1 znači veoma nesrećan, a 10 veoma srećan”, najbolja prosječna ocjena lične sreće data je na području opština Široki Brijeg, a najslabija na području Mostara (5,53), Zenice (5,8) i Travnika (5,89). Ostale prosječne ocjene lične sreće date su u tabeli.

A OPŠTINA I GRADOVA PREMA SUBJEKTIVNOM KVALITETU ŽIVOTAA

Ukupno gledajući, prema svim indikatorima subjektivnog kvaliteta života, najveći indeks kvaliteta života dobijen je za opštinu Široki Brijeg i iznosi 25,41 od mogućih 30,00. Najniži indeks kvaliteta života dobijen je za Mostar, i iznosi 17,46. Pregled indeksa za ostale posmatrane opštine dat je u tabeli.

Opština/Grad	kv. života
1. Š. Brijeg	
2. Livno	
3. N Sarajevo	
4. Doboj	
5. Banja Luka	
6. Pale	
7. Bijeljina	
8. Foča	
9. Tuzla	
10. Travnik	
11. Trebinje	
12. Bihać	
13. Zenica	
14. Mostar	

IV ZAKLJUČAK

Kada je riječ o ekonomskim prilikama u Gradu Trebinje iste nisu nimalo povoljne.

Naime, zabrinjavajuće je da oko trećina anketiranih ima ukupna primanja domaćinstva manja od 600 KM. Prosječna ukupna primanja anketiranih domaćinstava u Trebinju iznose cca. 702 KM. Po broju siromašnih (anketiranih) domaćinstava, sa 33,7% Grad Trebinje se svrstao na 5. mjesto po siromaštvu od 14 posmatranih opština/gradova.

Od anketiranih građana, više od polovice ih je bilo u dugu što se tiče plaćanja računa za režije. Izuzetno je zabrinjavajući podatak da čak 78% anketiranih građana sa određenim teškoćama sastavlja kraj sa krajem iz mjeseca u mjesec. Izračunom svih navedenih parametara, Trebinje je „palo“ za dva mjesta u odnosu na 2011.godinu, te se smjestilo na 12. mjesto kada je riječ o ekonomskoj situaciji u Gradu.

Nepovoljna situacija vidljiva je i kada je riječ o stanovanju i lokalnom okruženju. Naime Trebinje je i u ovoj kategoriji zauzelo 12. mjesto od 14 posmatranih opština. Prosječna kvadratura stambenog prostora anketiranih građana iznosi cca. 67 m², te se time Trebinje smjestila na 11. mjesto po prosječnoj veličini stambenog prostora, a sa prosječnom ocjenom zadovoljstva od 6,28, anketirani građani Trebinja su se takođe smjestili na 11. mjesto po zadovoljstvu sa vlastitim smještajem.

Kada je riječ o indeksu kvalitete života vezano za obrazovanje, zaposlenje i vještine, Trebinje je zauzelo 3. mjesto od 14 posmatranih opština. Naime, na jednog zaposlenog otpada 4,1 stanovnika. Time se Trebinje svrstalo u red prosječnih opština kada je riječ o odnosu između broja zaposlenih i nezaposlenih lica. Međutim, drastičan pad zaposlenosti od cca.15% u 2012. godini u odnosu na 2007. godinu, može se dovesti u vezu sa propadanjem nekadašnjih nosioca privrede u Trebinju: „Industrije alata Trebinje“, „Novoteks“ i „Neimarstvo“. Ono što je za Opštinu Trebinje karakteristično je da je izuzev energetskog sektora i rijetkih pozitivnih izuzetaka, privredna aktivnost jako slaba. Mnogi naglašavaju kako u Trebinju nedostaje preduzetnički duh, nove i svježije ideje, te investicije. Problem nezaposlenosti je dosta izražen u Trebinju gdje postoje porodice u kojima čak po troje ili četvoro mladih osoba ne radi. Upravo nemogućnost pronalaska zaposlenja među mladim osobama je uzrok socijalnih anomalija, prepreka formiranju porodice i reprodukciji, te osnovni razlog za napuštanje zemlje. Koliko se građani nalaze u neizvjesnosti oko svoje egzistencije, govori i činjenica da je oko polovina anketiranih (zaposlenih) građana Trebinja u nedoumici u pogledu toga šta ih očekuje u narednih pola godine kada je riječ o ostanku na radnom mjestu.

Direktna posljedica sve lošijeg socio-ekonomskog stanja u Trebinju je i nepovoljna demografska situacija u ovom gradu. Prirodni priraštaj u Trebinju već godinama bilježi negativan trend, te to predstavlja alarmantan podatak i pokazuje koliko je u stvari „bijela kuga“ uzela maha u ovom gradu i koliko u stvari lokalne vlasti i država moraju napora i sredstava uložiti da bi se ovakvo stanje promijenilo.

M – izračunavanje vrijednosti setova indikatora za F

				Prosječna	
Nivo prihoda	Nivo BDP po glavi stanovnika	0,2	10	3,44	3,44
	Prihod po domaćinstvu	0,2	10	2,17	2,17
Nivo siromaštva	U odnosu na prosječan BDP	0,15	7,5	3,09	2,3175
Dugovi domaćinstva		0,15	7,5	3,24	2,43
Subjektivno ekonomsko naprezanje		0,15	7,5	2,231	1,67325
Prosječna plata u opštini		0,15	7,5	4,74	3,555
			14,4* x/50		

2. STANOVANJE I LOKALNO OKRUŽENJE

				Prosječna	
Vlasnička struktura	Vlasništvo stambenog prostora	0,30	9	8,43	7,587
Životni prostor	Kvadratura stana/kuće	0,30	9	5,25	4,725
Zadovoljstvo sa stanovanjem	Zadovoljstvo stambenim prostorom	0,40	12	6,28	7,536
lokalnog okruženja			9,6* x/30		

3. ZAPOSLENJE, OBRAZOVANJE I VJEŠTINE

				Prosječna	
Zaposlenost	Odnos br. zaposlenih i br. stanovnika	0,40	16	7,8	12,48
Izdvajanje iz budžeta za obrazovanje		0,35	14	6,05	8,47
Uočena sigurnost posla		0,15	6	6,148	3,6888
Obrazovanje i vještine	Korišćenje interneta	0,05	2	3,814	0,7628
	Obrazovanje ili treninzi (kursevi)	0,05	2	2,72	0,544
vještina			12,0* x/40		

4. STRUKTURA DOMAĆINSTVA I DOMAĆINSTVA

				Prosječna	
Prirodni priraštaj stanovništva		0,50	10	5,37	5,37
Zadovoljstvo porodičnim životom		0,50	10	6,17	6,17
domaćinstva i			12,8* x/20		

				Prosječna	
Kvalitet zdravstvenih usluga	Kašnjenje u dobijanju pomoći	0,6	24	9,1	21,84
	Čekanje na uslugu doktora u toku dana				
Pristupnost zdravstvenim ustanovama	Udaljenost od ambulate, bolnice, medicinskog centra				
	Troškovi da se dođe kod doktora				
Broj ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti		0,10	4,0	8,84	3,536
Izdavanje iz budžeta za zdravstvo		0,30	12,0	10	12
			13,6* x/40		

M

				Prosječna	
Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom	Električna mreža	1	10	7,486	7,486
	Sistem vodosnabd.				
	Kanalizacija				

	Grijanje				
	Školski objekti				
	Zdravstveni objekti				
	Putevi i ulice				
	Internet				
			4,8* x/10		

7. ŽIVOTNA SREDINA

				Prosječna	
Životna sredina u lokalnom okruženju	Buka	0,35	3,5	7,781	2,72335
	Zagađenje vazduha	0,35	3,5	8,118	2,8413
	Divlje deponije	0,30	3,0	8,696	2,6088
Indikator životne			4,8* x/10		

8. UOČENI KVALITET DRUŠTVA

				Prosječna	
Povjerenje u ljude		0,1	5	4,42	2,21
Bezbijedno susjedstvo		0,15	7,5	5,96	4,47
Bezbijednost građana	Teške krađe	0,08	4	6,05	2,42
	Bezbijednost na putevima	0,07	3,5	2,86	1,001
Komunalne usluge	Kvalitet usluga opštinskih funkcija	0,1	5	7,165	3,5825
	Cijena odvoza smeća	0,03	1,5	6,25	0,9375
	Cijena centralnog	0,06	3	5,5	1,65

	grijanja				
	Cijena vode za piće	0,06	3	6,28	1,884
	Kvalitet komunikacije uprave i građ.	0,04	2	5,386	1,0772
	Broj zaposlenih u lok. admin.	0,04	2	1	0,2
	Izdvajanje za plate i doprinose iz budžeta za zaposlene u lok. administraciji	0,06	3	6,37	1,911
	Visina primanja odbornika	0,04	2	6,04	1,208
	Izdvajanje iz budžeta za rad mjesnih zajednica	0,04	2	1,99	0,398
Kultura, sport i rekreacija	Zadovoljstvo sa ponuđenim kulturnim sadržajem	0,05	2,5	5,298	1,3245
	Zadovoljstvo sa ponuđenim sportskim sadržajem	0,04	2	4,591	0,9182
	Izdvajanje iz budžeta za rekreaciju, kulturu i religiju	0,04	2	6,92	1,384
ator uočenog kvaliteta društva			8,0* x/50		

INDEKS KVALITETA ŽIVOTA

Ekonomsko stanje	0,18	14,4	
Stanovanje i lokalno okruženje	0,12	9,6	
Zaposlenje, obrazovanje i vještine	0,15	12,0	
Struktura domaćinstva i odnosi u porodici	0,16	12,8	
Zdravlje i zdravstvo	0,17	13,6	
Infrastruktura	0,06	4,8	
Životna sredina	0,06	4,8	
Uočeni kvalitet društva	0,10	8,0	
Indeks kvaliteta života		80 (max)	

Indeks kvaliteta života za opštinu Trebinje je 63,1% od maksimalnog iznosa.

od mogućih (idealno) 80, odnosno

M Uporedne tabele subjektivnog i objektivnog kvaliteta života građana

Indeks kvaliteta života u opštinama BiH (po rangu)

Opština									života
	Ek. stanje	Stanovanj e i lok. okruženje	Zaposlenje, obrazovanje i vještine	Struktura domaćinstva i odnosi u porodici	Zdravlje i zdravstvo	Infrastru ktura	Životna sredina	Uočeni kvalitet društva	
1. Široki	8,899	8,804	9,441	10,771	6,755	3,455	4,375	4,549	
	10,44	6,533	8,302	11,443	9,202	2,615	3,367	3,774	
M	9,522	6,815	7,529	9,274	8,244	3,282	3,987	3,283	
	4,489	6,351	7,784	7,386	12,708	3,593	3,923	4,252	
	6,239	6,889	5,079	8,774	9,474	3,572	4,486	4,16	
	4,97	6,717	6,965	8,966	8,534	3,145	4,093	3,781	
	3,378	6,625	5,031	8,531	9,474	3,493	4,8	4,893	
	5,108	6,504	5,295	5,203	12,64	3,305	3,995	3,806	
	7,41	6,369	7,759	9,619	7,101	2,593	1,981	2,816	
	5,713	6,667	5,264	8,749	7,556	3,334	4,255	3,742	
	5,291	6,624	4,348	6,093	8,697	3,874	4,392	4,384	
	5,622	6,114	6,022	10,01	6,047	2,985	2,536	4,135	
13. Foča	3,997	6,337	2,97	7,597	9,997	3,012	3,976	4,263	
14. Bihać	5,204	6,365	4,55	8,275	7,771	3,007	2,967	3,224	

indeksa kvaliteta života

Opština		kvaliteta života (max 80)	životom (max 30)	Indeks lične sreće (max 10)
1.	Široki Brijeg			
2.				
3.	M			
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.	Foča			
14.	Bihać			

M –
kvaliteta života
AA

vrijednosti korišćenih za mjerenje

OPŠTINA/ F	BUDŽET		M	B F			M M
Banjaluka	177.476.000	0,7	8,14	4	13,2	0	850
Bihać	27.046.152	0,02	0,43	3,97	28,53	0,32	500
Bijeljina	54.871.687	1,5	4,7	15,2	22,9	0,33	700
Doboj	47.323.807	0,52	2,7	8,61	12,7	0,001	790
Foča	10.800.000	0,36	2,18	6,87	20,02	0	350
Livno	13.056.000	0,08	13,3	7,81	20,83	0,31	220
Mostar	54.632.584	0,25	9,6	6,7	26,8	0,04	300
N. Sarajevo	25.282.587	0	2,08	1,56	18,35	0	400
Pale	10.406.652	0,23	0,48	3,61	18,02	0	450
Š. Brijeg	8.950.964	0	18,91	7,1	24,56	0,94	350
Travnik	12.595.000	0,4	1,4	6,5	21,7	0,5	450
Trebinje	21.463.222	1,74	10,8	10,53	19,09	0,11	500
Tuzla	49.869.081	0,02	5,3	5,4	22,8	1	770
Zenica	33.518.475	0,4	5	12,00	21	0,2	600

A

A

A

A

AA

OPŠTINA/ F	M M	M M M M	M M M ZAŠTITI	M M M F
Banjaluka	227.603	3,8	956	669
Bihać	61.564	5,2	1338	219
Bijeljina	109.167	5,5	1010	351
Doboj	77.672	6,2	1.214	289
Foča	24.293	7,1	971	172
Livno	31.727	7,6	1269	338
Mostar	111.833	4,0	551	189
N. Sarajevo	73.584	3,0	799	364
Pale	26.182	5,1	1090	308
Široki Brijeg	26.359	4,1	775	307
Travnik	54.567	5,0	1.091	505
Trebinje	30.764	4,1	733	167
Tuzla	131.778	4,1	662	268
Zenica	127.296	5,0	1.298	401

AA

OPŠTINA/ F	M M	F M M	PROSJEČNA NETO	M M M
Banjaluka	227.603	10.963	954	8
Bihać	61.564	6.743	887	16,3
Bijeljina	109.167	6.552	796	13
Doboj	77.672	5.844	822	15,1
Foča	24.293	5.600	907	12,7
Livno	31.727	6.021	873	12,2
Mostar	111.833	10.203	960	14
N. Sarajevo	73.584	18.827	1 038	12,4
Pale	26.182	7.208	837	13,5
Š. Brijeg	26.359	7.276	738	14,4
Travnik	54.567	6.115	694	14,7
Trebinje	30.764	9.192	837	12,7
Tuzla	131.778	8.714	839	15
Zenica	127.296	7.021	795	17,3

AA

OPŠTINA/ F	B M (KM/m³)	B M SMEĆA KM/m	B M F M (KM/m²/6 mj.)
Banjaluka	0,88	0,12	3,30
Bihać	1,1	0,11	nema cg
Bijeljina	1,39	0,11	2,75
Doboj	0,90	0,12	1,95
Foča	0,69	0,10	4,13
Livno	1,15	0,12	0,0982 ²⁹
Mostar	0,92	0,11	nema cg
N. Sarajevo	1,22	0,11	2,78
Pale	0,7	0,14	2,70
Š. Brijeg	1,11	0,13	nema cg
Travnik	0,94	0,10	3,36
Trebinje	0,85	0,13	nema cg
Tuzla	1,24	0,10	1,68
Zenica	0,47	0,10	2,80

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

²⁹ U Livnu se cijena grijanja iskazuje mjerenjem utroška toplotne energije (0,0982 KM/kWh)

AA

OPŠTINA/ F	M M	M PRIRAŠTA	M PRIRAŠTAJ	M PRIRAŠTAJ	M PRIRAŠTAJ	M PRIRAŠTAJ
Banjaluka	227.603	203	276	175	223	nema pod.
Bihać	61.564	-118	-234	-256	-330	-8
Bijeljina	109.167	-178	-60	-263	-337	nema pod.
Doboj	77.672	-256	-330	-191	-305	nema pod.
Foča	24.293	-75	-65	-112	-106	nema pod.
Livno	31.727	-65	-79	-41	-62	-34
Mostar	111.833	-27	-37	-19	56	53
N. Sarajevo	73.584	-92	-76	-48	52	26
Pale	26.182	-89	-69	-88	-82	nema pod.
Š. Brijeg	26.359	55	60	66	69	63
Travnik	54.567	70	54	-50	6	12
Trebinje	30.764	-37	-64	-75	-65	nema pod.
Tuzla	131.778	-74	-39	-40	-79	-9
Zenica	127.296	210	302	223	169	133

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

A

AA

OPŠTINA/ OPŠTINA/F	M M	RAČAJ. M F M M	TEŠKIH KRAĐA
Banjaluka	227.603	1:88	1:386
Bihać	61.564	1:65	1:288
Bijeljina	109.167	1:141	1:423
Doboj	77.672	1:162	1:293
Foča	24.293	1:242	1:1056
Livno	31.727	1:97	1:474
Mostar	111.833	1:108	1:303
N. Sarajevo	73.584	1:40	1:106
Pale	26.182	1:379	1:818
Š. Brijeg	26.359	1:153	1:1882
Travnik ³⁰	54.567	1:84	1:284
Trebinje	30.764	1:111	1:1099
Tuzla	131.778	1:98	1:100
Zenica	127.296	1:68	1:151

A

³⁰ Podaci za 2011. godinu

AA

OPŠTINA/ OPŠTINA/F	M M	M M M	M 00 KM MJESEČNIH PRIHODA
Banjaluka	227.603	990	11
Bihać	61.564	300	42
Bijeljina	109.167	235	29,2
Doboj	77.672	200 ³¹	29,4
Foča	24.293	nema jk	28,9
Livno	31.727	nema jk	24
ostar	111.833	464	16,4